uusi invalidi

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n julkaisu 3–4/2022

Tässä numerossa:

**Pääkirjoitus:
Elämme kovia aikoja
sivu 2**

**Näkökulma:
Onnistumisen
kokemukset neuvonta-
työssä palkitsevat
sivu 2**

**Liiton pitkäaikainen
puheenjohtaja
Antti Holopainen on poissa
sivu 3**

**Sote-riihtä puitiin
Vähäjärvellä
sivu 4**

**Leikkaukset ja
supistukset ajavat
hyvinvointimaakunnan
palvelut taantumaan
sivu 5**

**Joulun ja uudenvuoden
tervehdykset
sivu 8**

**Toisenlaiset
vammaiskulttuuripäivät
sivu 10**

Pääkirjoitus 3–4/2022

Elämme kovia aikoja

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton toimintaa uhkaa julkisen rahoituksen loppuminen. Liitto on ollut jo yli 70 vuotta osa suomalaista kansalaisyhteiskuntaa. Tavoitteenamme on ollut alusta alkaen edistää vammaisten tasa-arvoista ja hyvää elämää. Olemme jakaneet vammaisten oikeuksista tietoa kursseilla ja yhdistysten avoimissa kokoontumisissa. Samoin olemme myös tarjonneet yksilöllistä apua erilaisissa elämäntilanteissa. Tavoitteenamme on kunnioittaa ihmiselämää ja omalta osaltamme avustaa vammaisia tasa-arvoiseen ja hyvään elämään. Uskomme, että jokaisen kuuluu tietää oikeutensa ja saada opastusta niiden ajamiseen.

Vähäjärven loma- ja kurssikeskus rakennettiin 1970-luvulla talkoovoimin. Sen jälkeen sitä on vielä laajennettu myöhemmin useaan otteeseen. Vähäjärvi on ollut liiton valtakunnallisten tapaamisten ja eri teemoihin keskittyvien kurssien keskus ja tärkeä paikka liiton jäsenille. Kulttuuritapahtumat ovat tuoneet iloa ja luoneet yhteishenkeä. Lomakoti on myös monelle yksinäiselle paikka, jossa juhlapyhiä voi viettää vaivoista huolimatta turvallisesti samanhenkisten ihmisten kanssa.

Liitto on saanut julkista rahoitusta monien muiden kolmannen sektorin toimijoiden tapaan. Nyt ovat kuitenkin uudet tuulet alkaneet puhaltaa, ja toimintamme on uhattuna. Sosiaali- ja terveysministeriön avustuksista vastaava yksikkö *STEA* on leikannut avustuksiamme koko ajan ja vuodelle 2023 se ei enää esitä avustusta lainkaan, vaikka pandemiarajoitusten päätyttyä rahaa toimintaan taas tarvittaisiin. Edesmennyt puheenjohtajamme **Antti Holopainen** taisteli voimiaan säästämättä rahoituksen palauttamiseksi entiselle tasolle, mutta hänkään ei saanut virkamiesten kantaa kääntymään. Meillä kansalaisjärjestöä pyörittävillä oli perusteltu syy luottaa maamme hallituksen tukeen sote-muutoksessa.

STEA ilmoittaa, ettei se näe tarkoituksenmukaisena jatkaa liiton toiminnan tukemista. Se kaipaa mittareita, joilla liiton toimintaa voitaisiin arvioida. Arviointiperusteita ei ole kuitenkaan kerrottu. Onkin aika vaikeata kuvitella, miten hyvinvointia ylläpitävää toimintaa mitataan. Osallistujamääriä ja tapahtumien kestoa voidaan kuvata numeroin, mutta kuka tutkisi henkisen hyvinvoinnin kohentumista? Työlästä olisi myös selvittää, menivätkö ohjeet perille ja noudatetaanko niitä. Itsetunnon kohoaminen ja yhteisöllisyyden kokeminen ovat myös asioita, joita tutkimaan tarvittaisiin kokonainen joukko sosiaalipsykologeja.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ei ole ainoa järjestö, jota valtiovalta kurittaa. Päätöksentekijöiltä voisi kysyä, miten voittoa tavoittelemattomien ja pääasiassa vapaaehtoisvoimin toimivien järjestöjen jättäminen ilman avustuksia sopii kansalaisyhteiskuntaan. Yhdistyksissä tehdään paljon palkatonta työtä, joka säteilee hyvinvointina laajalle. Valtiovallan avustuksella luodaan raamit tälle työlle. Jos raamit romahtavat, menetetään vapaaehtoisten työ ja vertaistuen hyödyt. Kolmas sektori kuuluu hyvinvointivaltioon.

Valoa pimeyteen toivoen!

Juhani Lilja
Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton varapuheenjohtaja

Näkökulma: Anneli Kelloniemi

Onnistumisen kokemukset neuvontatyössä palkitsevat

Minua pyydettiin kertomaan, että minkälaista on tehdä neuvontatyötä Pohjois-Suomessa. Voi voi, sehän on ollut todella palkitsevaa auttaa lähimmäistä kertomalla mitä he voisivat ehkä saada, kun eläke ei riitä ja sairaudet vie voimat.

En ole alan ammattilainen, enkä ole saanut koulutusta tähän asiaan, mutta olen utelias ja onnistuminen luo uusia onnistumisia. Epäonnistumiset luovat uteliaisuutta ottamaan selville, kuinka onnistuisin juuri tämän asian edessä.

Olen tehnyt tätä neuvontatyötä noin 15 vuotta aina käyden "asiakkaan" omassa kodissa, en toimistosta käsin. Minusta on ollut helpompi saada henkilöön kontakti kun olemme kahden ja aina kerro, että luottamus täytyy olla molemminpuolinen, käsittelemmehän henkilökohtaisia asioita. Vaitiolovelvollisuus koskee myös minua.

Mistä minun asiakkaani saavat tiedon tekemästäni työstä? "Hyvä kello kauas kuuluu, paha kello vielä kauemmas", eli suusta suuhun menetelmällä - kerronpa yhden esimerkin. Olen saanut puhelun Kuusamosta, tankkaan autoni ja lähden ajamaan kohti pohjoista. Ajellessani mietin tätä henkilöä, mitä olen saanut tietää puhelinkeskustelun aikana ja miten häntä lähestyn. Pelonsekaisin tuntein alan ottamaan yhteyttä uuteen ystävääni, joka voi olla ensimmäinen tai viimeinen kerta nähdä häntä. En halua loukata, enkä halua hänen uskovan, että onnistumme tai epäonnistumme ja saammeko apua jota haemme.

En ole päättävä henkilö, olen välikäsi. Koskaan ei saa luvata tai kieltää, korkeintaan antaa toivoa, että teen parhaani. Joskus minua pelottaa, olenhan henkilön omassa kodissa ja matka naapuriin voi olla pitkä. Käsittelemmehän kuitenkin henkilökohtaisia asioita jotka nostavat tunteet pintaan. Keskustelen, kyselen, kuuntelen ja kirjaan saamiani tietoja ylös. Täytämme hakemuksen ja käymme sen yhdessä läpi monta kertaa, jotta annetut tiedot ovat oikein. Tämän jälkeen allekirjoitukset ja yhdistyksen leima päälle, jotta tiedetään minun auttaneen hakemuksen teossa.

Anneli Kelloniemi.

Onnistuessani kotimatka tuntuu lyhyemmältä, kun on hyvä mieli. Mutta, olen saanut myös haukkuja ja on sanottu, että olen "Kelan kätyri" tai haluan heidät "kunnan armoille", eivätkä halua nähdä minua enää. Silloin otan aikalisän, kerron minkä verran he voisivat rahallisesti saada jos teemme tarkkaa työtä. Siksi kyselin ja toivoin rehellisiä vastauksia. Yleensä kun ottaa eurot peliin, niin voimme taas jutella. Yhtenä vuotena olen kotikäynneillä avustanut 58 hakemuksen teossa.

Jokainen tapaus on erilainen ja tässä oli esimerkki mitä on useimmiten tapahtunut. Neuvontatyö on mielenkiintoista, palkitsevaa ja pysyy samalla itsekin jotenkin perillä asioista. Toivottavasti saamme yhdistyksiin uusia henkilöitä, jotka kiinnostuvat tästä auttamisen muodosta, sillä autettavia on paljon ja he ansaitsevat saada tietoa ja tukea.

Kiitän kauniisti *Tapaturma- ja sairausinvalidien liittoa* alkumetreillä saamastani avusta sekä tuesta kurssituksien muodossa.

Anneli Kelloniemi
Oulun Sairaus- ja Tapaturma-invalidit ry

Liiton pitkäaikainen puheenjohtaja Antti Holopainen on poissa

Antti Holopainen syntyi vuoden 1947 koulukuussa pienviljelijäperheeseen Pohjois-Karjalan Tuusniemellä. Hän luki ylioppilaaksi Outokummun yhteiskoulussa ja lähti opiskelemaan lääketiedettä Helsingin yliopistoon, josta valmistui vuonna 1975 lääketieteen lisensiaatiksi. Heti opiskeluaikansa alussa Antti oli perustamassa ASS:n lääketieteen osastoa ja Sosialistista terveysrintamaa, jossa tavoitteena oli kansanterveyslain aikaan saaminen, jotta koko maassa saataisiin kaikille maksuton ja korkealaatuinen perusterveydenhuolto.

Antti toimi ensin työterveyslääkärinä Espoossa ja lähti sitten kotiseudulleen terveyskeskuslääkäriksi, ensin Juukaan ja sitten Joensuuhun, joissa toimi kunnanvaltuutettuna 1970-1980-luvuilla myös Pohjois-Karjala-projektin ja uuden kansanterveyslain tavoitteiden toteuttamiseksi. Sitä hän turvasi alueen kuntoutumisklinikan johtajana 1987-1988.

Antti siirtyi A-klinikkasäätiön palvelukseen 1989 perustaen seuraavana vuonna Kettutien A-poliklinikan, jonka johtajan tehtävästä hän siirtyi 1997 Järvenpään sosiaalisairaalan ylilääkäriksi 1997-2010.

Antista kehittyi yksi maamme johtavista päihdelääketieteen asiantuntijoista, joka toimi STM:n, EU:n, Valviran ja THL:n sekä lääkäriseura Duodecimin vaativissa tehtävissä työryhmissä ja hankkeissa, kuten vielä eläkepäivinään Lahden ja Helsingin konsultoivana päihdelääkärinä. Antti valittiin Suomen lääkäriliiton valtuuskunnan jäseneksi 1970- ja 1980-luvuilla. Antti oli Päihdelääketieteen yhdistyksen pj 1992-2002.

Antti toimi Kansan Raittiusliiton puheenjohtajana vuosina 1987-1993

Antti Holopainen.

ja sen jälkeen Elämäntapaliiton hallituksessa. EHYT ry:n valtuuston puheenjohtajana hän toimi vuodet 2011-2017.

Vuodesta 2011 lukien Antti toimi Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton puheenjohtajana aina lokakuun alussa tapahtuneeseen kuolemaansa asti. Saman ajan hän toimi myös Lahden eläkeläisten puheenjohtajana sekä monet vuodet Eläkeläiset ry:n hallituksen jäsenenä.

Antti valittiin Lahden kaupunginvaltuustoon vuosiksi 2005-2021 ja hän oli kaupunginhallituksen jäsen 2008-2021. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen valtuustoon Antti valittiin vastikään.

Menetimme Antissa todellisen humanistin, syrjään työnnettyjen ihmisten lämminhenkisen ja sydämellisen puolustajan, pitkän linjan vankkumattoman ja periaatteellisen työväenmiehen, rauhan ja kansojen ystävyyttä puolustavan ihmisen, jonka muisto kannustaa jatkamaan hänen työtään kaikilla saroilla.

Olli Salin
Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n puheenjohtaja 1990-2005

Kohtaamisia Antin kanssa vuosien varrella

Tunsimme **Antin** kanssa toisemme jo 1970-luvun alusta lukien ja ohessa pari muistikuvaa eri vuosikymmeniltä:

Radikaalit ylioppilasvuodet 1970-luvulla

Tapasimme toisemme ensi kertaa *Akateemisen sosialistiseuran* kokouksissa heti 1970-luvun alussa, jolloin Antti oli perustamassa *ASS*:n lääketieteen osastoa, kirjoitti sen *Punasolu-lehteen* ja lähti aktiivisesti mukaan *Sosialistisen terveysrintaman* ja *Lääketieteen kandidaattiseuran* toimintaan. Antti osallistui moniin *Sosialistisen opiskelijaliiton* kursseihin ja liittokokouksiin. Aktiivisena liikkujana Antti juoksi myös *Spartakiadeilla* ja *Akateemisessa vartissa* ja jatkoi liikuntaharrastusta koko elämänsä ajan.

Terveyskeskuslääkäri, valtuutettu ja päihdeasiantuntija 1980-1990 luvuilla

Valmistuttuaan lääkäriksi Antti palasi kotiseudulleen terveyskeskuslääkäriksi Juukaan ja Joensuuhun, joissa toimi myös aktiivisena kunnanvaltuutettuna. Hän ehti avustaa osaltaan myös *Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton* sopeutumisvalmennuskursseja lääkärinä ja asiantuntijana sekä kuntoutuksen että päihdepalvelujen asioissa.

Kun siirryin Helsingin kaupungin virkaan 1989, tapasin Antin muun muassa *STM:n* opintomatkalla 1989 joulukuussa tutustuessamme Wienin ja Itävallan huumehoitoon. Kävimme kymmenessä hoitopaikassa, joissa Antti kysyi tarkasti korvaushoidosta, jossa Itävalta kokeili Metadonia, Naloksonia, Naltreksonia ja Buprenorfiinia avohoidossa sekä hoitojaksoja vankeusrangaistusten vaihtoehtona. Kirjoitimme yhdessä raportin ehdotuksineen *STM:lle*, jonka aloitteesta Helsingissä käynnistyi neulojen vaihtopiste- ja korvaushoitokokeilu.

Antti toimi *Kansan Raittiusliiton* puheenjohtajana **Allan Kaspion** jälkeen 1987-1993 ja sen jälkeen elämäntapaliiton hallituksessa 2020-luvulle asti. Noina vuosina kohtasimme usein *Vahermalla*, jossa alustimme mm. työttömien ja päihdeongelmaisten kursseilla ja pohdimme *Vaherman* ja *Vähäjärven lomakotien* tulevaisuutta,

Antti perusti huumehoitoihin erikoistuneen Kettutien A-poliklinikan 1990. Antin ja *Hesperian* nuorisopsykiatrian **Pirkko Turpeisen** kanssa olin käynnistämässä Myllypuro-projektia alaikäisten huumekokeilijoiden auttamiseksi, jolle saimme ylipormestari **Rahkamon** tuen useiksi vuosiksi.

Antti konsultoi kaimansa **Särkelän** johtaman *Tervalammen kuntoutuskeskuksen* prosessien kehittämistä. Näiden molempien Anttien kanssa kehitimme myös huumeperheiden kuntoutusta, josta Antti vastasi Järvenpään sosiaalisairaalan ylilääkärinä 1997-2010.

Aktiivinen 2000-luku

Antti muutti sittemmin Lahteen, jossa hänet valittiin kaupunginvaltuustoon ja -hallitukseen. Samoihin aikoihin olin vielä valtuutettuna Helsingissä ja keskustelimme Antin kanssa usein kansanterveyslain murentamisesta terveyskeskusten yksityistämisen, ulkoistamisen, ostopalvelujen ja setelien avulla. Antti valittiin 2011 *Lahden eläkeläisten* ja *Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton* puheenjohtajaksi sekä *Eläkeläiset ry:n* hallitukseen.

Tapasimme Antin kanssa palatessamme Rauhalahdesta *Eläkeläiset ry:n* edustajakokouksesta ja keskustelimme koko bussimatkan Kuopiosta Lahteen Antin johtaman *Lahden Elämysmatkailut ry:n (ELMA)* uusista matkasuunnitelmista Venäjän Karjalaan. Koronapandemia esti hankkeiden toteuttamisen.

Vielä sairastuttuaankin Antti soitti usein ja kertoi kuulumisiaan. Viime kesän jälkeen hän kantoi huolta *Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton* ja *DSL:n* aktiivitoimijat -kurssin onnistumisesta ja pyysi minua paikkaamaan **Juhani Lehdon** oltua estyneenä. Totta kai lupasin tehdä alustukset kahdelle kurssille, joiden jälkeen piti vielä rakentaa uusiakin kuntoutuskursseja, mutta ne jäivät Antilta kesken…

Kiitos, Antti, yhteisestä matkastamme, jatkamme voimiemme mukaan

Olli Salin, matkatoverisi

Tapaturma ja sairasinvalidien liitto ry:n liittokokous

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n sääntömääräinen liittokokous pidetään sunnuntaina 12. maaliskuuta 2023 alkaen klo 10.00 Vähäjärven lomakodissa Hämeenlinnan Hauholla, Muntsilantie 19.

Valtakirjojen tarkistus alkaa kokouspaikalla klo 09.00.

Liiton sääntöjen 5 §: n mukaan kukin liiton jäsenyhdistys on oikeutettu lähettämään liittokokoukseen yhden edustajan jokaiselta alkavalta kolmeltasadalta (300) jäseneltään. Jäsenmääräksi katsotaan se määrä, jolta yhdistys on suorittanut liiton jäsenmaksun vuodelta 2022.

Liittohallitus

Sote-riihtä puitiin Vähäjärvellä

Lähestyvä soten suuri mullistus on käsillä. Sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät tammikuun alussa aloittaville hyvinvointialueille, mutta mikä on valmista ja mikä ei? Kuka tietää ja mitä? Mihin voi vaikuttaa ja mihin ei? Nämä ovat tavallisen palvelujen käyttäjän kysymyksiä, joihin käytäntö tuo aikanaan vastauksia, mutta joista olisi syytä tietää jo nyt.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton **Tampereen**, **Nokian**, **Valkeakosken** ja **Hämeenlinnan** yhdistykset kokoontuivat ottamaan asioista selvää liiton lomakotiin Hauhon Vähäjärvelle marraskuun puolivälissä. Osanottajia oli noin 80, alustavan puheenvuoron käytti Tampereen yliopiston sosiaali- ja terveyspolitiikan emeritusprofessori **Juhani Lehto**. Hänellä on tuntumaa aiheeseen Kanta-Hämeen hyvinvointialueen valtuuston sekä valtakunnallisen ohjausryhmän jäsenenä.

- Sote-uudistuksia on yritetty tehdä 2000-luvun alusta alkaen. Yrityksiä on ollut monia, ministerit ja hallitukset ovat vaihtuneet useaan kertaan. Edellisen Sipilän hallituksen aikana uudistuksen pohjaksi hyväksyttiin maakuntamalli, joka on nykyisten hyvinvointialueiden pohjana. Iso ero nykyhallituksen malliin on se, että Sipilän hallitus olisi avannut valinnanvapauden kautta sote-kentän apposen avoimeksi yksityisille palveluntuottajille, nyt rakennetaan keskeisesti samaan tapaan kuin tähänkin asti, kiteytti Lehto mallien keskeisen eron.

- Seuratkaa hyvinvointialueiden päätösten valmistelua, tehkää esityksiä, pitäkää yhteyttä päättäjiin. Tulevana keväänä päätetään vuoden 2024 budjettiraameista, sanoi pitkän linjan sote-asiantuntija, emeritus professori Juhani Lehto puhuessaan Vähäjärven lomakodin tilaisuudessa noin 80 kuulijalle.

Hyvinvointi vaatii tekoja

Vaikka uusi malli tulee voimaan tammikuun alussa 2023, paljon asioita on vielä auki. Uuden mallin on määrä turvata laadukkaat, tasaveroiset ja saavutettavat palvelut kaikille ja kaikkialla, samoin tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata ikärakenteen tuomiin ongelmiin sekä hillitä kustannusten kasvua.

Nämä kaikki ovat Lehdon mukaan hyviä tavoitteita, mutta mallissa on rakenteellisia vikoja, jotka ainakin viivästyttävät tuloksiin pääsyä.

- Marraskuun puolivälissä julkistetut hyvinvointialueiden budjetit kertovat osaltaan minkä laajuisista ongelmista on kyse. On merkkejä, että budjetin rakennetaan tietoisesti kymmeniä miljoonia alijäämäisiksi, joka merkitsee lisäbudjetteja jo tulevana keväänä. Esimerkiksi julkitullut Pirkanmaan hyvinvointialueen budjetti on 63,5 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Käynnistysvaiheen rahoitus tuottaa suuren epävarmuuden kaikille hyvinvointialueille. Kun hv-alueiden rahoitus tulee vain valtiolta ja asiakasmaksuista, on odotettavissa ensi vuonna isoja lisäbudjettipäätöksiä ja asiakkaiden kukkarolla käyminen.

- Asiakasmaksut rasittavat eniten vähätuloisia paljon palveluja käyttäviä, jolloin tavoitteeksi asetetut palvelujen saatavuus ja terveyserojen kaventuminen ovat vaarassa. Mutta ilman indeksi- ja tarvepohjaisia korotuksia hyvinvointialueet olisivat tosi ahtaalla, Lehto linjasi.

Koska rahaa on luvassa vain saman verran kuin aiemmin, ollaan jo keväällä 2023 pohtimassa, kenen kukkarolla käydään ja miten isolla kädellä. Henkilöstömenot ovat suurin menoerä, mutta yksityisiin ostopalveluihin, huolto- ja ATK-palveluihin, rakentamiseen ja vuokriin menee jopa lähes yhtä paljon.. Mistä rahat kaikkeen riittävät?

- Lisää huolta aiheuttaa kuntien kiinnostus sote-kiinteistöjen myyntiin yksityisille kiinteistösijoittajille, joka entisestään johtaisi epävarmuuden kasvuun. Myynti on käynnissä, esimerkiksi Turun kaupunki on myynyt jo kaikki kiinteistönsä.

Lehto muistutti, että hyvinvointialueiden tilojen vuokrasopimukset on tehty kolmeksi vuodeksi.

- Myös ammattitaitoisen henkilöstön saatavuudesta ja henkilöstön asiantuntemuksen kuulemisesta pitää kantaa huolta jo nyt, ainakin henkilöstön pako muille aloille on saatava pysähtymään.

2000-luvun suuret muutokset

Samalla kun hallitus toisensa perään on tehnyt sote-mallejaan, on sosiaali- ja terveydenhuollossa tapahtunut suuria muutoksia. Ne ovat tuntuneet asiakkaiden, henkilöstön ja kuntien arjessa. Muutoksia on pohjustettu yleisen mielipiteen muokkauksella.

- On väitetty, että julkinen järjestelmä on pysähtynyt tai se ei muuten vaan toimi. On totta, että muutosta huonompaan on tapahtunut, esimerkiksi terveyskeskusten palvelut ovat menneet rajusti alaspäin, vaikka lääkäreitä on palkattu ja ostettu ulkoa valtavat määrät, sanoi Lehto 50 vuoden kokemuksellaan.

Hän totesi, että erikoissairaanhoidon menot ovat kasvaneet huomattavasti 2000-luvun aikana. Terveyskeskusten sairaalahoito on pudonnut kolmasosaan aiemmasta, henkilökohtaiset ja työnantajien maksamat sairauskuluvakuutukset ovat lisääntyneet tosi paljon.

- Noin miljoona suomalaista on nyt vakuutusten piirissä. Tämä kaikki on vaikuttanut kansalaisten ja alueiden välisten terveyserojen kasvuun. Palvelujen omavastuut ovat kasvaneet ja vähävaraisten on pitänyt tulla toimeen yhä niukemmilla julkisilla palveluilla.

Mikä neuvoksi? Lehto uskoo, että muutos parempaan on mahdollinen. Tarvitaan poliittista tahtoa, palvelujen käyttäjien, järjestöjen ja henkilöstön kuulemista sekä päättäjiltä viisasta suunnittelua. Lisäksi tarvitaan rahaa.

- Ministeri **Krista Kiuru** on puhunut 700 miljoonan euron rahoitustarpeesta. Puhuin kesällä Kiurua tuuranneen ministeri **Aki Lindénin** kanssa ja päädyimme siihen, että tarvitaan miljardi euroa julkisen terveydenhuollon saamiseksi kestävälle pohjalle.

Nyt on oikea hetki vaikuttaa

Nyt kun hyvinvointialueet aloittavat, on vaikuttamisen oikea hetki. Lehto muistuttaa, että hyvinvointialueilla asioiden valmistelua ei saa jättää virkamiesten eikä suppeiden vaaleilla valittujen aluehallitusten varaan.

- Helposti käy niin, että laajemmat valtuustot ovat harvoin kokoontuvia elimiä, ja päätökset tehdään aika pienissä piireissä. Vammaisjärjestöjen ja kaikkien sote-alan kansalaisjärjestöjen osuus on tärkeää, samoin hyvinvointialan ammattijärjestöjen rooli. Ottakaa selvää, esittäkää vaihtoehtoja ja pitäkää yhteyttä päättäjiin.

Lehto jatkaa, että esimerkiksi palveluseteli on asia, jonka todellisen luonteen salaamisella ratsastetaan myös ensi kevään eduskuntavaaleissa.

- Palveluseteli ei ole ilmainen. Omavastuu voi olla hyvin merkittävä, se voi olla lopulta maksun suuruinen tai rajoittamaton. Myös asiakasmaksujen suuruutta täytyy seurata valppaasti, se on hyvin epätasa-arvoinen rahoituskeino. Ehkä suurimmat kamppailut käydään hyvinvointialueiden vuoden 2024 budjeteista, jotka valmistellaan tulevana keväänä eduskuntavaalien aikaan.

Teksti ja kuva: **Hannu Oittinen**

Hyvinvointimalli ja kolme isoa asiaa

Toisen alustavan puheenvuoron Vähäjärven sote-tilaisuudessa käytti sosiaalipolitiikan tutkija, emeritus professori **Jari Heinonen**. Hän kytki nyt käsillä olevan soten hyvinvointialuemallin isompaan yhteiskuntapoliittiseen kuvioon. Valittu tai valittava yhteiskuntapolitiikka sanelee hyvinvointimallin raamit hyvässä ja pahassa.

- Köyhyyskysymys, valtakysymys ja sosiaalinen kysymys ovat kokonaisuuksia, joiden ratkaisemisesta riippuu paljon, millainen hyvinvointimallista lopulta tulee. Politiikan iso kuvio vaikuttaa julkisten ja yksityisten palvelujen suhteeseen, joten eduskunnan kokoonpano ja sen mukainen hallitusvalta luovat hyvinvointimallin ja sen rahoituksen raamit, Jari Heinonen sanoi.

Tämä konkretisoituu myös tulevan kevään eduskuntavaaleissa, sillä ne käydään yhtä aikaa hyvinvointialueiden vuoden 2024 budjettien laadinnan kanssa. Vaalipäivänä kannattaa olla tarkkana äänensä kanssa.

- Köyhyyskysymys määrittelee suunnan, mille ryhmille hyvinvointia ensisijaisesti rakennetaan. Valtakysymyksen piiriin kuuluu, tehdäänkö päätökset virkamiesten ja suppean vallankäytön puitteissa vai mahdollisimman avoimesti. Tähän liittyen osallistava budjetointi on tärkeää. Sosiaalisen kysymyksen kautta pohditaan ja rakennetaan uudistuvan sosiaaliturvan mallia, joka tulee väistämättä eteen nykyisen sote-mallin jälkeen.

Eikä hyvinvointimallissa ratkaista pelkästään lääkärille pääsyä ja hoidon saatavuutta, vaikka ne keskeisiä asioita ovatkin. Heinosen mukaan kuntien kiinteistömassa, henkilöstön asema sekä demokratian tila ovat vähemmälle huomiolle jääneitä asioita.

- Kun yli 200 000 kuntien työntekijää siirtyy hyvinvointialueiden palvelukseen, ovat talouden ja demokratian ratkaisut tosi merkittäviä. Samoin kuntien kiinteistöjen omistus ja tietotekniikan hankinnat ovat asioita, joissa päätösvallan asema korostuu.

Hannu Oittinen

Leikkaukset ja supistukset ajavat hyvinvointimaakunnan palvelut taantumaan

Kulunut vuosi julkisten avustusten, myös kolmannen sektorin yhdistyskentässä, on vaikuttanut toimintojen rahoittamisessa. Avustusten heikennykset hakukriteerien kiristyessä, toimijoiden ikääntyessä ja koronarajoitevuosien kuormittamana, on johtanut siihen, että liittomme ja yhdistyksemme kaipaavat uutta aktiivista väkeä riveihimme.

Maakunta-hyvinvointi sote -uudistuksen tehtävänä on taata yhdenvertaiset palvelut koko Suomessa Helsingin jäädessä sote-maakuntamallin ulkopuolelle. Myös Satakunnassa uudistaminen tehdään ”palvelut edellä, ihmiskeskeisesti”.

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry on seurannut kehitystä erityisellä kiinnostuksella Satakunnan alueella ja jättänyt satakuntalaisten yhdistysten yhteisiä kannanottoja viranhaltijoille huomioitavaksi ja 1.1.2023 alkavien palvelujen toteuttamiseksi.

Kannanottovetoomuksemme koski vammaispalvelujen saattamista lakien ja asetusten mukaisiksi palvelujen käyttäjien tarpeet huomioiden.

- Hyvinvointiorganisaation sotehakupalvelujen paperi- ja digiversioissa vammaispalveluiden ON erotettava omana hallinto- ja palvelukokonaisuutena, ilman että se piilotetaan ”Muut palvelut” tai ”Sosiaalipalvelut” - otsikon taakse. Sosiaalipalvelut kaipaavat oman huomion palvelujen tarjontaluettelossa.

- Palvelut on rakennettava ja toteutettava palvelemaan koko väestöä. Kolmannen sektorin työpajoista ja pienryhmistä sekä maakunnan yhdistyksistä, vanhus- ja vammaisneuvostoista, nuorisovaltuustoista sekä kansalaisilta tulleet palautteet on käsiteltävä hallinto-organisaatioiden ja virkamiestasoisissa päättävissä elimissä soveltuvin osin ennen uuden Sote-hallinnon toimeenpanoa.

Yhdistyksemme keskeisimmät lakeihin perustuvat vaatimukset kuntien alas ajamien sote-palvelujen palauttaminen sekä päivittämään niihin tehtyjen laittomien käytänteiden purku sekä huomioimaan laki- ja asetusmuutoksiin palvelun käyttäjän, asiakkaan kannalta tehdyt parannukset ko. ajalta.

”*Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.*”

Kunnat ovat säästäneet, kiertäneet lakeja omavaltaisesti tulkiten, jopa *YK*:n ihmisoikeuksien yleismaailmallista julistusta rikkoen.

Pari esimerkkiä kuntien laittomista palvelujen jäädyttämisistä, leikkauksista, kieltämällä aiemmin myönnetyt ja toteutuneet palvelut, jotka on pikaisesti korjattava.

- Kuntayhtymä kielsi ”*on katsottu ettei ole tarvetta*” VpL- henkilökohtaisen avustajan tuntimäärän lisäykseen hyväksytystä palvelusuunnitelmasta ja eri terveydenhuollon ammateissa toimivien suosituksista ja puoltavista lausunnoista huolimatta.

- Kuntayhtymä kielsi VpL- henkilökohtaisen *Kelan* tuttutaksin yksinmatkustusoikeuden ulkoistetun *FCG* -palvelun toteuttamana, koronapandemiasta huolimatta 1.8.2021 alkaen, vaikka palvelu aiemmin oli hyväksytty ja ollut käytössä.

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry:n kannanotossa vaaditaan kuljetuspalvelujen saattamista lakien ja asetusten mukaisiksi palvelujen käyttäjien tarpeet huomioiden. Kannanotto toimitettiin Lounais-Suomen aluehallintovirastolle sekä Eduskunnan oikeusasiamiehelle suunnattuna Porin perusturvan ja Rauman kaupungin alueiden kuljetuspalveluiden välitysyhtiön (*FCG Smart Transportation Oy*) toiminnasta vammaispalvelulain sekä sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetuspalvelujen tuottamisessa.

- Huomionarvoista on, että Kelan tuttutaksi -palvelu on edelleen voimassa! Kuitenkin kuntien tuttutaksi -palvelujen alasajo FCG- palvelun toteutuksena kiertää edelleen Satakunnan kunnissa.

Samat päättäjät

On irvokasta, että sosiaalilautakunta, sama instanssi joka kertaalleen on päättänyt hylätä hakemuksen, pääsee sepittämään seuraavassa oikeusasteessa tekosiaan, ennestään kestämättömiä tulkintoja. Puolueeton ratkaisu edellyttää asiantuntijoiden raatia. Järjestöjen koulutetut asianajajat ja oikeusoppineet tekevät vääryyksien poistamiseksi jo nyt palkatonta työtä vammaisten lakisääteisten oikeuksien puolustamiseksi.

- Vammaisilla ei ole ”oikeusvaltiossa” taloudellisia mahdollisuuksia käyttää oikeusjärjestelmää lakisääteisten oikeuksiensa takaamiseksi tai turvaamiseksi. Valitukset oikeusasteissa maksavat sadoista euroista tuhansiin. Harvalla vammaisella on kyky tai varaa ottaa osaa tällaisiin kustannuksiin jossa asetelma koetaan jo laajalti korruptoituneena kunnan ylivaltaisuutena, ”ei korppi korpin silmää noki”.

Liian hidasta

Suomen hallitus päätti jatkaa valmistelua Työvoima- ja Elinkeinopalvelujen siirtämiseksi kunnille vuoden 2024 aikana. Tämän erillisen hallinto-organisaation toteutus palvelemaan vammaispalvelulakia on liian hidas sekä vaikeuttaa henkilökohtaisen avustajan saamista ja palkkaamista. Valmistelu on kestänyt liian kauan.

- Tästä syystä vammaispalvelulain toteuttamiseksi maakunnallisen hyvinvointialueen henkilökohtaisen avun järjestäminen (8.7.2022/608 8 d §) SOTE – VAMMAISPALVELUT henkilökohtaisen avustajan rekrytointivastuu hallinnon velvoittavana on turvattava.

Henkilökohtaisen avustajan palkkauksen palvelusetelin rahoitusmallissa on katettava kaikki VpL- mukaiset avustajapäätöksen palkkauksesta aiheutuvat ja siihen liittyvät muut kustannukset. Palvelusetelillä avustajatunteja on saatava päätöksenmukainen määrä, ei minkään EU-kilpailutuksen alimman hinnan perusteella määrätyt leikatut avustajatunnit.

- Vammaisten keskuudessa on herännyt laajaa huolta vammaispalvelujen osalta päätösten pysyvyydessä hyvinvointialueelle siirryttäessä. Syytä onkin tarkistaa kaikkien määräaikaisten päätösten voimassaolo vähintään vuodelle 2023 keväälle. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista on myös päivitettävä vastaamaan tämän päivän muuttuvia tarpeita.

Lunta tupaan

Valitettavasti Satakunnan Hyvinvointialueen 21.9.2022 järjestetyssä suuressa päätösyhteenvetotilaisuudessa selvisi, että laskelmien mukaan Satakunnan soten valtion myöntämästä määrärahasta ennen voimaanastumista vuodelle 2023 puuttuu 82 milj. euroa. Tosiasiassa rahoituksessa on suurempi vajaus, edellisten vuosien keskiarvomittauksella saadusta vuosikustannuksista korvataan vain tietty prosentti (86), ei siis täyttä osuutta, puhumattakaan inflaation vuoksi kustannusten jyrkästä noususta johtuen.

- Pakotettuna jälkikommenttina sote-päättäjille kerroimme mielipiteemme ”luonnoksen” uudesta hallintojohtosäännön organisaatiokuvasta. Kerroimme edustavamme *Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry:tä* sekä kannanotto/vetoomuksen myötä laajasti Satakunnan kolmannen sektorin yhdistysväkeä, sekä palvelujen käyttäjiä. Olemme vuosikymmeniä tehneet palkatonta vapaaehtoistyötä vammaisten, vähäosaisten, ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamiseksi perustuslain ja YK-ihmisoikeusjulistuksen saavuttamiseksi, jotta julkisen vallan lainvastaiset käytännöt kumotaan ja saadaan vastaamaan demokraattisen yhteiskunnan normeja.

Vuosi 2022 on ollut painopiste työssämme uuden sote-uudistuksen läpiviemiseksi eduskunnan tahdon ja päätösten velvoittamalla tavalla.

- Mitä saimme vastineeksi tai palkaksi? - Laajan käyttäjäjoukkomme kannanotto/vetoomus on heitetty roskakoriin! Kyse on laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, VAMMAISPALVELUT/VpL sekä siihen liittyvistä asetuskäytännöistä, joista julkaistussa hallintokehikosta ei löydy sanaakaan.

- Vanhus-, nuoriso-, vammais- ym. neuvostoissa ei ole riittävää asiantuntemusta ratkaisemaan VpL-palvelukokonaisuuden ongelmia, joiden harteille ilmeisesti teetetään likainen työ päättäjien kumileimasimena. VAMMAISPALVELUT-otsikko on oltava hallintorakenteen laatikossa selkeästi erottuvana, löydettävissä oleva palveluyksikkö, jossa on palveluihin koulutettu asiakaspalveluhenkilöstö. Sosiaalipalvelut ovat oma hallinnonalansa, eikä vammaispalveluja voi piilottaa enää muiden hallintokuntien siivouskomeroon.

- Ihmiskunta on ajautumassa hallitsemattomaan tilaan. Taantuman kehityksestä maksatetaan kansalaisten elintason laskulla – suurvaltojen kansainvälisten reviirirajojen kilpailutuksen seurauksena.

- Pirstoutuvassa maailmassa, joka vaikuttaa myös Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry:n toimintaan, olemme kaikesta huolimatta panostaneet jäsenhuoltoomme koulutuksen, matkailun sekä hallituksen myötävaikutuksella monin toimin. On huomioitu Vähäjärven loma- ja kurssikeskus palveluineen sekä liiton herpaantumaton edunvalvontatyö vammaispolitiikassa. Paikallisen Karhuseutu Leader-rahoituksen avulla parannimme toimitilamme energiaratkaisua ja näin osallistuimme ilmastotalkoisiin.

Lennart Laitinen
Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Lennart Laitinen.

Aktiivitoimijat-kurssilla yhdistykset pääsivät verkostoitumaan ja jakamaan tietoa toisilleen

Nyt jos koskaan oli tällaiselle kokoontumisille tarvetta, missä yhdistyksien aktiivijäsenet onnistuivat tapaamaan toisiaan, esittäytymään ja verkostoitumaan keskenään vapaamuotoisesti. Liiton Ikmo-kursseja ei ole voitu järjestää vuoden 2022 aikana heikon avustustilanteen vuoksi, mikä on myös vaikuttanut moneen muuhunkin keskeiseen toimintaan.

Ensimmäinen osio järjestettiin kaksipäiväisenä 15.-16. syyskuuta, Vähäjärven lomakodilla, teemalla *Muuttuva maailma*. Kurssin avasi liiton varapuheenjohtaja **Juhani Lilja** Ensimmäisenä päivänä **Olli Salin**, Helsingin yhdistyksestä, käsitteli puheenvuorossaan sote-uudistuksen asioista sekä haastoi yleisön ajattelemaan ja keskustelemaan joukkoliikenteen haasteista.

Pääsihteeri **Jari Karttunen** *DSL:stä*, joka toimi myös yhteistyökumppanina kurssin järjestämisessä, kertoi tarkemmin erilaisista koulutustoiminnasta sekä julkisen rahoituksen hakemisen prosesseista. Minkälaisiin asioihin voi hakea rahoitusta heidän kauttaan ja miten. Kurssit ja retket ovat näissä keskeisessä osiossa yleensä, mutta myös erilaisten kerho- ja opetusvälineiden vuokrat, mainoskulut, luentopalkkiot ja matkakulut. Miten prosessi menee? Ensin ilmoitetaan *DSL*:lle mistä on kyse ja sovitaan yhteiset askeleet eteenpäin, sitten pidetään itse tapahtuma tai kurssi/kerho, jonka kustannukset maksetaan. Kaikki kuitit ja muut maksutiedot otettava talteen,

Aktiivitoimijat kurssilla.

esimerkiksi tiliote mistä näkee maksusuoritukset. Tämän jälkeen haetaan korvausta ja *DSL* maksaa enintään 50 % kokonaiskustannuksista.

Iltapäivällä osallistujat jaettiin viiteen eri ryhmään ja he siirtyivät työpajoihin keskustelemaan eri aiheista miten yhdistysten ja liiton toimintaa voisi kehittää. Keskustelua käytiin mm. Ikmo-kurssien uudistamisesta, miten saisi jäsenetujen hyödyn paremmin esille ja Uusi Invalidi-lehden nimen päivittäminen (jotkut eivät koe olevansa invalideja, vaikka ovatkin vammautuneet).

Hämeenlinnan yhdistys on myös tehnyt "umpimähkä" -retkiä, joissa ovat saaneet uusia jäseniä mukaan. Huomioitiin myös, että jäsenten tuki yhdistysten sisällä on voimavara, joka auttaa viemään asioita eteenpäin eikä jää siinä yksin. Ammattiyhdistyksistä löytää paljon asiantuntijoita luennoimaan asioita ja myös sosiaalisihteereihin kannattaa olla yhteydessä aina kun on jotain kysyttävää - ovat siellä auttamassa ja antamassa neuvoa.

Keskusteluissa tuli puheeksi nuoremman väen tuomista mukaan yhdistystoimintaan ja sitä kautta voisi myös saada tukea IT:n parissa. Hakemukset ovat suurilta osin siirtyneet verkkoympäristöön ja digiosaamista pitäisi kuitenkin olla, jotta ne saa hoidettua. Tämän lisäksi IT-osaamisesta on tukea toiminnan esilletuomiseen ja sen markkinointiin. Toisena päivänä liiton vt. toiminnanjohtaja **Teresa Liljeberg** esitteli liiton toimintaa hieman laajemmin ja sen yhteistyötä jäsenyhdistysten kanssa.

Kurssin toinen osio pidettiin 20. - 21.10. - sen teemana oli "vaikuttamisen uudet keinot" ja heti ensimmäisenä päivänä mukana oli ulkopuolisia luennoitsijoita. Ensimmäisenä puheenvuorossa oli eduskuntaryhmän puheenjohtaja **Jussi Saramo** ja hänen kanssa osallistujat kävivät keskustelua valtiorahoituksesta. *Invalidiliiton* järjestöasiantuntija **Sanna Leppäjoki-Tiistola** kertoi seuraavaksi osallistujille vammaisverkostoista ja mainitsi niistä mm. *Vammaisfoorumin*, *Hyvinvointialueiden järjestöyhteistyöryhmät* ja kunnalliset vammaisverkostot. Hän myös peräänkuulutti, että sopimukset ja lait velvoittavat yhdenvertaisuuteen, esteettömyyteen ja osallisuuteen.

Kolmantena puheenvuorossa oli erityisasiantuntija **Maria Finström-Haanpää** *STEA*:lta. Aiheena oli "STEA muuttuvassa maailmassa" ja puheenvuorossa tuotiin esille mitä muutoksia on viime aikoina tehty ja mitä muita on tulossa liittyen avustuksien hakuun. Kurssilaiset pääsivät esittämään omia kysymyksiään ja keskeinen huolenaihe olikin avustuksen määrän vähentäminen vuodelle 2022 ja mitä tulisi ottaa huomioon hakemusta tehdessä. Finström-Haanpää mainitsi myös mittarit millä voidaan seurata toimintaa sekä tuloksellisuutta, mutta kertoi myös, että hakijan tulisi itse määrittää omat mittarinsa tätä varten.

Toisena päivänä Olli Salin oli keskustelemassa yleisesti koulutus- ja kurssitoiminnan kehittämisestä ja kurssilaisten kanssa käytiin avointa keskustelua eri tilanteista sekä kokemuksista elämässä. Vaikutti siltä, että tämänkaltainen kurssi oli tarpeen ja antoi hieman eväitä mukaan. Vertaistuki, kokemuksien, tiedon ja vinkkien jakaminen on tarpeen, jotta toimintaa pystytään kehittämään. Kiitos kaikille osallistujille.

Teresa Liljeberg

Liitto on saanut joulukuun alussa tietää, että STEA ei ole myöntämässä avustusta liitolle eikä sen jäsenjärjestöille vuonna 2023.

Pienet ja painavat

Eläkkeensaajan asumistuessa hyväksyttäviä asumismenoja korotetaan

Eläkkeensaajan asumistuen määrään hyväksyttäviä asumismenojen enimmäismääriä korotetaan 7,8 prosenttia vuodelle 2023.

Kansaneläkeindeksin pisteluku vuodelle 2023 nousee 7,8 prosenttia. Asumismenojen hyväksyttäviä enimmäismääriä korotetaan kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti eli 7,8 prosenttia. Korotuksen jälkeen asumismenojen hyväksyttävät enimmäismäärät ovat asuinkunnasta riippuen 7493 - 9287 euroa vuodessa.

Asumismenoina huomioitavien erillisten lämmityskustannusten määrä nousee selvästi voimakkaasti nousseiden energian hintojen vuoksi. Lämmityskustannuksia nostetaan nykyisistä 1,32-1,60 euroa kuukaudessa neliömetriä kohden 2,07- 2,35 euroon kuukaudessa neliömetriä kohden. Myös vesi- ja kunnossapitokustannusten määrät nousevat. Vesikustannuksena huomioidaan ensi vuonna 32,40 euroa kuukaudessa. Kunnossapitokustannuksena huomioidaan 47,84 euroa kuukaudessa.

Omaishoidon tuen hoitopalkkiot

Omaishoidon tuen hoitopalkkion vähimmäismäärä nousee 439,70 euroon kuukaudessa 1.1.2023. Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkio nousee vähintään 879,40 euroon kuukaudessa. Omaishoidon tuen järjestämisvastuu siirtyy samaan aikaan kunnilta hyvinvointialueille.

Vähimmäismääräisten hoitopalkkioiden lisäksi nousevat myös muut voimassaolevaan sopimukseen perustuvat omaishoidon hoitopalkkiot ja omaishoidon tukena järjestettävän sijaishoidon palkkiot. Niiden korotus on noin 3,8 prosenttia. Omaishoitajille maksettavia hoitopalkkioita tarkistetaan kalenterivuosittain palkkakertoimella. Vuodelle 2022 vahvistettu palkkakerroin on 1,501 ja vuodelle 2023 vahvistettu palkkakerroin on 1,558.

Omaishoidon tuen järjestämisvastuu siirtyy 1.1.2023 lukien kunnilta hyvinvointialueille osana sote-uudistusta. Hyvinvointialueen tulee yhtenäistää tuen myöntämisperusteet ja palkkioluokat. Hoitopalkkioiden vähimmäismäärät ovat kuitenkin samat koko maassa.

Selän hyvinvointi

Selkäkivut ovat hyvin yleisiä. Jopa neljä viidestä kokee niitä jossain vaiheessa elämänsä aikana. Selästään voi pitää huolta pysymällä aktiivisena arjessa ja huomioimalla terveelliset elintavat.

Suurin osa selkäoireista on onneksi hyvälaatuisia ja ohimeneviä, eikä niiden kanssa tarvitse pärjätä yksin.

5 vinkkiä selän hyvinvointiin

1. Liiku säännöllisesti. Säännöllinen ja monipuolinen liikunta edistää selän hyvinvointia ja ehkäisee selkäoireita.

2. Tauota paikallaanoloa, niin istumista kuin seisomista. Pienikin liike on hyväksi selälle. Liikuskele tai tee lyhyt taukojumppa.

3. Syö terveellisesti. Ylipaino on yksi selkäkivun riskitekijöistä.

4. Nuku riittävästi. Unihäiriöt voivat aiheuttaa tai pahentaa selkäkipuja.

5. Rentoudu. Rentoutuminen helpottaa lihasjännitystä, lievittää kiputilan aiheuttamaa stressiä ja vähentää kipuja.

Tarinointia porilaisittain – kulissien takaista toimintaa

Aktiiviset ikäihmiset, eläkeläiset ja kaikenlaista toimintaa kaipaavat eivät osaa ”lomailla”, eli pitää siestaa. Oli sitten suvi tai talvi, silloin tehdään, kun on tekemisen meininki - ja kun vielä jaksaa. Näin on myös meillä Porin yhdistyksessä.

Kesä oli varsin touhukasta, melkeinpä kiireistä aikaa. Ei ystäviä ja seurustelua voi jättää tauolle. ”Ihmisen ikävä toisen luo”, kuten laulussakin sanotaan. Ei jäädä yksin. Eikä jääty. Monet kokoontuivat jo perinteiseksi tulleeseen toriparlamenttiin. Toisin sanoen harrastekerholaisten aktiiviporukka kahvittelee ja ”parantaa maailmaa”, suunnittelee tulevaa. Kesän lämmössä ajatuskin lentää.

Yhdistys teki pari retkeä liittomme omistamaan *Vähäjärven lomakotiin* Hauholle, ruokailujen ja kesäteatteriesityksen merkeissä. Loppuvuonna oli vielä reissu pikkujoulun viettoon. Syksylle oli järjestetty vielä teatterielämys, tällä kertaa omaan Porin teatteriin.

Taustalla seurataan jatkuvasti ajankohtaisia asioita, niin paikallisia kuin valtakunnallisia. Puhutaan, puututaan, osallistutaan ja yritetään saada korjausehdotuksiamme eteenpäin. Varsinkin vammaispalvelulain alaiset asiat ovat etusijalla, etenkin kuljetuspalvelut. ”Palvelun” toimimattomuus jos mikä vaikeuttaa ja rajoittaa osaa jäsenistöämme pääsemästä moniin tapahtumiin.

Yksi nostamamme korjausesitys, turvarannekkeiden hinnoittelu, liikahti eteenpäin Porin perusturvan alueella. Kiinteää kuukausimaksua saatiin hieman alas. Toisaalta siihen eivät enää kuulu käynnit, niistä maksetaan erikseen. Se onko kyseinen uusi hinnoittelu alennetulla kk-hinnalla ja käyntimaksuin vieläkään riittävä, jää pohdittavaksi, sillä alempiakin hintoja on muualla nähty.

Yhteiseksi hyödyksi

Kesä kului mökillämme Kellahdella rennossa meiningissä. Omalla porukalla ja talkoovoimin järjestettiin parin viikoin välein kerhot missä syötiin, kahviteltiin, seurusteltiin, pelattiin, laulettiin ja runoiltiin. Mitä kulloinkin jäsenistö halusi, ajankohtaisia asioita unohtamatta. Vaikka kirjoitin jäsenistö, niin toimintamme on avoinna myös muillekin jotka eivät ole jäseniä.

Nimestämme huolimatta yhdistykseemme voi liittyä ilman, että olisi jonkinasteinen invalidi. Joukkomme koostuu monista ja monenlaisista elämän kirjon ihmisistä. Ikääntyviä olemme kaikki, vaikka emme sairaita olisikaan. Asia on tärkein: edunvalvontaa, vertaistukea ja virkistystä.

Otamme teidät avoimin mielin ja avarin sydämin vastaan. Käykää edes tutustumassa. Kesäiset Kuntoharju-kerhot jatkuvat vasta toukokuussa, mutta talvikauden kokoonnumme maanantaisin keskustan nuorisotalolla.

Joukkovoimaa tarvitaan, jotta voimme entistä voimallisemmin ajaa vammaisten ja ikäihmisten etuja tässä karussa digiajan pykäläviidakossa. Päivä päivältä asioiden hoitaminen käy yhä vaikeammaksi helpotusten lupauksista huolimatta. Yritämme osaltamme puuttua sellaisiin ongelmakohtiin jotka eivät auta vain meidän jäsenkuntaamme, vaan helpottavat muidenkin elämän laatua. Yhtenä esimerkkinä liikkumisen esteettömyys. Se ei ole kenellekään huono asia, päinvastoin, siitä hyötyvät kaikki.

Yhdistys on jo vuosikymmeniä toiminut vammaisten ja sairaiden etujen puolestapuhujana ja toimijana. Ensi vuosi on yhdistyksemme 60. toimintavuosi. Edelleenkin riittää toimintasarkaa vammaisrintamalla, myös nuoremmille innokkaille toimijoille.

Terttu Elomaa
yhdistyksen sihteeri

Kesäistä peliä.

Liitto onnittelee merkkipäivän kunniaksi!

Pori

Helmikuu
Sauli Hämäläinen 75 v.

Huhtikuu
Marika Nikula 70 v.

Toukokuu
Airi Ahlfors 90 v.
Kirsi Juhola 65 v.

Heinäkuu
Saimi Vuori 85 v.
Ritva Karinen 85 v. Elokuu
Mira Seittonen 35 v.
Kaija Ruohoniemi 75 v.

Syyskuu
Emma Pirhonen 25 v.
Heikki Kemppainen 80 v.

Lokakuu
Reijo Ranta 75 v.
Terttu Elomaa 70 v.
Rauno Huhmarniemi 85 v.
Sinikka Auvinen 75 v.

Joulukuu
Anneli Pihlavisto 85 v.
Tauno Vainionpää 85 v.

Tampere

Helka Ahovuori 97v.

Syyskuu
Anja Ylä-Ajos 90 v.

Lokakuu
Eronen Sirpa 85v.

Joulukuu
Kauko Kyllönen 75v.
Maija-Liisa Rantala 70v.

Valkeakoski

Niska Ritva 1.2. 80 v.
Menna Hilja 3.6. 90 v.
Pesonen Jouko 22.7. 85 v.
Peltola Raimo 25.7 . 80 v.
Vehmaa Hilkka 9.11. 75 v.
Västilä Pauli 1.12. 75 v.

RAUHALLISTA JOULUNAIKAA JA ONNEA UUDELLE VUODELLE 2023

Helsingin seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Maija Ofverberg
Timo Piippo
Raisa Lehtomäki
Ilpo Laitinen
Maija Laitinen
Elina Nykyri
Artturi Ahvenus
Markku Sundell
Olli Salin
Pauli Toikka
Taru Välimaa
Terttu Simpanen
Riitta Häkälä
Hannele Manner
Marjaliisa Siira
Tiina Niilekselä-Vaihinen
Senja Räsänen
Jussi Lilja

Lappeenrannan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Seija Tams
Anneli Tiainen
Vieno Hyvönen
Anelma Tervo
Eila Tirronen
Eila Kosonen
Terttu Kohonen
Leena ja Veikko Saarimäki
Marjut Kopilow
Arja Tervo
Raimo Kärmeniemi
Irma Valkeapää
Sirpa ja Pentti Minkkinen
Matti Minkkinen
Orvokki Kilpiäinen

Nokian Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Eero Salonen
Pekka Alin
Tarja Nokelainen
Sirkkaliisa Hakanen
Aila Lehtinen
Mauri ja Riitta
Hilkka Kuusisto
Raimo Hakanen
Orvokki Murto
Aila Hasa
Väinö Hasa
Eila Kuusisto
Hannu Kuusisto
Tuula Palomäki
Seija Nurminen
Olavi Nurminen
Aino Lunden
Anna Haataja
Veijo Salmi, Forssa

Oulun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Anneli Kelloniemi
Vilho Kelloniemi
Tapio Kärenaho
Paula Sarkkinen
Pekka Sarkkinen
Marja-Liisa Hurskainen
Taimi Anttila
Raimo Anttila
Matti Perttunen
Raija Hurskainen
Kyllikki Anttila

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Terttu Elomaa
Mari Keskin
Emma Pirhonen
Mikko Elomaa
Armi Ranta
Reijo Ranta
Anja Mäkelä
Maria Aumasalo
Toni Aumasalo
Reijo ja Sinikka Auvinen
Antti ja Marjatta Auvinen
Mirja Koskela
Pirjo Koskela
Päivi Martti
Eila Martti
Anneli Jauhiainen
Eero Salminen
Pentti Ruohoniemi
Kaija Ruohoniemi
Anja Harja
Airi Ahlfors
Rauno Huhmarniemi
Pirkko Raitaniemi
Maija Aaltonen
Saimi Vuori
Elise Seittonen
Mira Seittonen
Sirkka Halmela
Nina Siukkola
Aili Pärnä
Leila Broman
Marita Laxström
Marja Joensuu
Sari Sirpola
Tuija Siltanen
Liisa Uusi-Luomalahti
Pentti Uusi-Luomalahti
Lennart Laitinen
Anneli Laitinen
Jari Vehkaoja
Tarja Lindqvist
Kaarina Martti
Petri Martti
Elisa Järvinen
Mirjami Läntinen
Seija Laurell
Ossi Merimaa
Birgit Penttilä
Hemmo Mäkinen
Anja Mäkinen
Arja Salminen
Mikko ja Eero Salminen
Arja Haikkonen
Kirsti Lehtola

Rauman Seudun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Leila Suominen
Ritva Heine
Liisa Savallampi
Vuokko Jormakka
Pirkitta Savolainen
Simo Koskela
Matti Iso-Pärnä
Arja Jalonen
Eini Laihonen
Mauri Laihonen
Paula Hakala, Eura
Tarja Vänne, Eurajoki
Anneli Mäkelä
Pirjo-Riitta Lindholm
Raimo Lindholm
Jorma Kisamaa
Eeva Hautala
Hannele Löytönen
Tuomo Grundström
Manu Laihonen
Raija Vikstedt
Maija Virtasalo
Pekka Aalto
Pekka Setälä
Aila Kannisto
Kari Kumpulainen
Kalevi Tuominen
Anne Tuominen
Oili Laihonen
Otto Laihonen
Karoliina Andersson, Uusikaupunki
Minna Aalto, Masku

Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Irmeli ja Eino Saarijärvi
Seija Riihiluoma
Riitta Palkee
Anja Kivipensas
Toni Kellberg
Veli Koskinen
Riitta Halonen
Hannu Oittinen
Jari Heinonen
Leena Huhtala
Hannu Huhtala
Anja Viherlaakso
Reijo Mäkelä
Pirkko Niittymäki
Maija-Liisa Rantala
Leena Vartti
Maire Mäkinen
Impi Jokela
Antti Karhuniemi
Rea Heiskari
Tiina Marjamäki, Parkano
Anneli Autio, Kihmiö
Airi Perttala, Tampere
Markku Huhtala
Anita Koskela
Anja Ylä-ajos, Mänttä-Vilppula
Anni Tiainen, Mänttä-Vilppula
Markku Ojala, Mänttä-Vilppula
Anja Sorvaja
Ritva Räty
Kyllikki ja Hannes Koski
Maija ja Raimo Marttunen

Turun Tapaturma- Ja Sairausinvalidit ry
Kurt Laine
Aini Varjonen
Mika Kopra
Eva Holm
Eira Kejonen
Kaija Kiessling
Ken Helenius
Kirsti Kaire
Arja Roos
Pirkko Peuralahti

Valkeakosken Ammattitauti- ja Sairausinvalidit ry
Reijo Inkinen
Hilja Menna
Iris Peltola
Raimo Peltola
Jouko Pesonen

Ystävyyttä ja huolenpitoa kaikille,

toivottavat
Tuula Hämeenkyröstä
ja Arvo Äänekoskelta

Sari Pietikäinen
Pirkko Rantala
Reino Rantala
Maritta Ruskeeniemi
Vesa Ruskeeniemi
Arja Toivonen
Pauli Västilä
Tarja Västilä

Helsingin seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Lappeenrannan Tapaturma- ja sairausinvalidit ry
Nokian Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Rauman Seudun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Turun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Valkeakosken Ammattitauti- ja Sairausinvalidit ry

Punatulkku laudalla,
oravanjäljet hangella,
tähtikimara taivaalla,
Joulu on jo ovella.

Hyvää joulua ja onnea uudelle vuodelle 2023,
toivottaa **Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton**
ja **Vähäjärven lomakodin**
henkilökunta.

Syyllistyykö uusi vammaispalvelulaki ikäsyrjintään

Entä mitä lainvastaisia muutoksia - lakiesitys on kansanedustajien käsissä

Liittomme syksyn toimintaseminaarissa oli esillä hallituksen esitys vammaispalvelulain muutoksista, joilla heikennetään vanhusten ja vammaisten elämää. Samoin nyt tässä lehdessä sekä muutoinkin viime kuukausina on julkisuudessa keskusteltu lausuntokierroksella olleesta vammaispalvelulaista, jota ollaan muuttamassa. Lausuntokierroksen jälkeenkin siinä on edelleen jopa laittomiksi tulkittavia esityksiä, joilla päädytään vammaisten ja pitkäaikaispotilaiden toistaiseksi voimassa olevien lakisääteisten palvelujen heikentämiseen.

A) Lakiesityksessä ollaan lopettamassa yli 65 - vuotiailta muistisairailta ihmisiltä oikeus vammaispalvelulain mukaisiin kuljetuspalveluihin tai oikeus nimenomaan vammaispalvelulain mukaiseen apuun kotona selviytymiseksi. Näin esitetään siitä huolimatta, että kyse muistisairaudessa on neurologisesta pitkäaikaissairaudesta. Uudessa laissa asiaa määritellään niin, että muistisairaudet olisivat vanhuuteen liittyviä oireita, ja sen vuoksi ei niihin liittyviä palvelutarpeita voida lukea enää vammaispalveluihin kuuluviksi.

Tosiasiassa muistisairauksia on hyvin monenlaisia, joista tunnetuin Alzheimerin tauti. Ne ovat lääketieteellisesti neurologisia pitkäaikaissairauksia, jotka voivat alkaa jo 40 – 50- vuotiaana ja on jo tuolloin aivojen kuvantamisella todennettavissa. Kyse on siis sairauksista, joiden alkaminen voidaan lievistäkin oireista ja pelkästään lääketieteellisin tutkimuksin todeta. Silloin voi jo esiintyä muutoksia, jotka ovat alkaneen muistisairauden selviä löydöksiä. Sairaus voi edetä jopa kaksikymmentä vuotta ennen kuin sen kliiniset oireet ovat selvästi tunnistettavissa.

Näin kyse on siis neurologisesta pitkäaikaissairaudesta, ei suinkaan mistään vanhuuteen liittyvästä oireesta. Muistisairaiden elämää voidaan kuitenkin helpottaa ja itsenäistä selviytymistä parantaa erilaisin tukitoimin, joita vammaispalvelulain mukaan tulee saada. Näitä ovat sekä kotiin saatavat palvelut että oikeus mm. kuljetuspalveluihin. Päätöksen perusteluna onkin ymmärrettävä, että muistisairaus on neurologinen pitkäaikaissairaus, ei vanhuuden oire.

B) Maamme perustuslaki kieltää taloudellisin syin heikentämästä ja leikkaamasta lakisääteisiä sosiaalipalveluja ja oikeuksia, joihin ihmisellä on pitkäaikaissairauden tai vamman vuoksi lainmukaiset oikeudet. Näitä ovat mm. vammaispalvelulain mukaiset oikeudet. Tämä koskee myös nyt uuteen vammaispalvelulakiin kytkettyjä perusteluja, kun niitä esitetään leikattaviksi ja heikennettäviksi. Esityksessä todetaan vanhusten määrän kasvavan niin suureksi, että julkisen talouden tulevaa velkaantumista on korjattava oikeuksien rajaamisilla. Julkisen talouden menoja lisää ikääntyneen väestön määrän kasvu, mikä kasvattaa erityisesti hoivamenoja, mutta myös eläke- ja terveysmenoja. Nämä perustelut ovat laittomia, sillä väestön ikääntyminen ei voi olla perusteluna määrärahojen leikkauksille.

Tässä mm. kaksi konkreettista vammaispalvelujen heikennystä perusteluineen, jotka ovat kestämättömiä.

Kaija Kiessling, Turku

Eeva Kaukoluoto vammaispalvelulaista: Rappeutuneet vanhukset nurkkaan puulusikkaa nuolemaan!

Hallituksen Eduskunnalle lähiviikkoina esitettävässä vammaispalvelulaissa ehdotetaan säädettäväksi vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta edistävistä sosiaalihuollon erityispalveluista.

Tärkeän ja tarpeellisen uudistuksen valmistelua on pitkittänyt laaja-alainen kansalaisvastustus ja asiantuntijoiden kritiikki rajata ikääntyneet ihmiset ulos perusihmisoikeuksien, perustuslaillisten ja subjektiivisten oikeuksien piiristä: lakia ei sovelleta ”…henkilöön, jonka … avun, tuen ja huolenpidon tarve johtuu… iäkkäänä alkaneesta ja tyypillisesti iäkkäillä henkilöillä esiintyvästä sairaudesta tai yleisestä vanhuudesta johtuvasta rappeutumisesta taikka heikkoudesta.”

Hallitus siis esittää ”iäkkäiden, sairaiden, rappeutuneiden ja heikkojen vanhusten” sulkemista ulos julkisesti rahoitettavien sosiaalipalvelujen piiristä. Yksityisten palvelujen piiri on tietenkin avoin kaikille, joilla niihin on varaa.

Kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien vanhusten jättäminen julkisten sosiaalipalveluiden ulkopuolelle perustuu hallituksen viime keväänä hyväksymään, EU-asetuksen 273/2013 artiklan 4 mukaiseen valtiovarainministeriön kansantalousosaston valmistelemaan makrotalouden ja julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2023-2026, jonka mukaan: ”Julkista taloutta ovat viime vuosikymmenen aikana heikentäneet väestön ikääntyminen sekä talouskasvun vaimeneminen. Ilman julkista taloutta vahvistavia toimia velkaantuminen jatkuu edelleen. Julkisen talouden menoja lisää ikääntyneen väestön määrän kasvu, mikä kasvattaa erityisesti hoivamenoja, mutta myös eläke- ja terveysmenoja. Samaan aikaan työikäisen väestön määrän supistuminen heikentää talouden kasvumahdollisuuksia ja julkisen talouden rahoituspohjaa.

Näistä syistä julkisessa taloudessa on pitkällä aikavälillä kestävyysvaje, joka valtiovarainministeriön arvion mukaan on n. 2,5 % suhteessa BKT:hen eli n. 7 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.”

Hallitus siis väittää vanhusten, erityisesti vanhusten ”viime vuosikymmenenä tapahtuneen määrän lisääntymisen” heikentäneen valtiontaloutta ja synnyttäneen kestävyysvajeen kasvattamalla julkisen sektorin hoiva-, eläke- ja terveysmenoja.

Sodan jälkeen syntyneiden vanhusten, pääministerin mukaan,”boomereiden” synnyttämä kestävyysvaje on poistettava, julkinen talous tasapainotettava. Hallitus on laatinut muun muassa ”kestävyystiekartan” työvälineekseen saadakseen tilanteen hallintaan. Tässä avainasemassa on ”sairaiden, rappeutuneiden ja heikkojen vanhusten” kestävyysvajetta synnyttävän, julkista taloutta rasittavan painolastin poistaminen:

”Hallituksen kestävyystiekartassa asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi …julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannusvaikuttavuutta tukevat toimet, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus sekä sote-palveluiden kustannusvaikuttavuutta kohentavat toimet.”

Käytännössä hallitus esittää ”iäkkäiden, sairaiden, rappeutuneiden ja heikkojen” ihmisten, Suomen kansalaisten perustuslain mukaisten perusihmisoikeuksien syrjäyttämistä EU:n määrittämän valtiontalouden tasapainotuskriteeristön nimissä.

Hallituksen/ministeri Aki Linden (sd) esitys eduskunnalle vammaispalvelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 191/2022) esitetään eduskunnalle lähiviikkoina ja sen on tarkoitus tulla voimaan ja osaksi tammikuun 2023 alusta käynnistyviä hyvinvointialueita. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan sote- eli hyvinvointialueilta puuttuu yhteensä ainakin miljardi euroa ensi vuoden talousarviosta.

Jokaisen kynnelle kykenevän kansalaisen on syytä ottaa pikaisesti yhteyttä ”kansanedustajaansa” perusihmisoikeuksien ja riittävien määrärahojen turvaamiseksi sekä nykyisille että tuleville vanhuksille.

Eeva Kaukoluoto, Espoo

Toisenlaiset vammaiskulttuuripäivät

Näytteilleasettaja lankoja myymässä.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton vammaiskulttuuripäivät järjestettiin 28. - 29. heinäkuuta *Vähäjärven lomakodilla* nyt 37. kertaa ja sujuivat uudenlaisen sisällön ja sabluunan siivittämänä, toki myös perinteitä noudattaen. Aiemmista vuosista muutoksen tuulina huomio oli enemmän paikallisten toimijoiden esilletuominen ja heidän aktiivinen panostuksensa.

Kaksipäiväistä tapahtumaa vietettiin ”markkinahengessä” ja paikalle oli saapunut useita paikallisia kauppiaita tuotetarjonnallaan. Myös liiton jäsenyhdistysten myyntipöydät saivat oman paikkansa. Tosin tänä vuonna yhdistyskävijöiden määrä oli viimevuotista vaatimattomampi.

Vähäjärven näkyvyys on vuosien myötä lisääntynyt, viimeisenä *Hauhon kesäteatterin* siirryttyä Vähäjärven rantamaisemaan. Sana on kiirinyt ja uudet kävijät ovat löytäneet liiton lomakodin tapahtumapaikkana majoituksineen ja ruokailuineen.

Päivien avaussanat lausui liiton puheenjohtaja **Antti Holopainen** tuoden esille liiton pitkäaikaisen työn vammaiskulttuurin ja vammaisasioiden edunvalvojana. Hämeenlinnan kaupungin tervehdyksen oli tullut tuomaan hauholainen Hämeenlinnan kaupunginvaltuutettu **Tiia Nurminen**. Hän kiitti paikallisesta lisääntyneestä yhteistyöstä ja liiton sekä Vähäjärven panostuksista vammaisasioissa myös osallistumisen esteettömyys huomioiden.

Vaikka monet perinteiset yhdistysten ohjelmasuoritukset jäivät tällä erää kokematta, eikä jäsentenvälistä boccia-kisaakaan pidetty, niin ohjelmaa riitti. Toisenlaista.

Oli hienoa nähdä saippuakuplataiteilija **Risto** elementissään mahtavine ja näyttävine kuplineen. Miten sitä voikaan saippuakuplaa venyttää mielin määrin. Kupla-aineseos ei ollut salaisuus, mutta mittasuhteet kun jäivät itseltä tarkennusta vaille, niin jääköön kertomatta. Kuplientekotaitoa saivat myös muut kokeilla. Lapset varsinkin olivat innoissaan.

Kuplettityöpajaa luotsasi laulaja, lauluntekijä **Mikko Perkoila**. Hänelle oli mahdollista toimittaa omia runojaan tai tekstejään, joista sitten ammattilainen työsti musiikillisen lopputuloksen. Liian vähän kuitenkin oli tähän uskalikkoja ja pöytälaatikkorunoilijat piilottelivat vielä tuotoksiaan. Kaivettakoon runot esiin muiden ihasteltaviksi. Illanvietossa saatiin kuitenkin kuulla yksi tuore tekstitetty tositarinaan pohjautuva uutuuskappale “Lääkäri leikkauspöydällä”. Ensiesitys kuultiin sekä Mikko Perkoilan että **Pekka Verhon** sävellyksinä.

Kilpailuhenkinen huumorilla höystetty ”vastuullista vastalla ja viihteellistä vihdalla” -osuus viihdytti paikallaolijoita ja sai hymynväreet kasvoille. Mukana oli miestä, naista, ukkoa, akkaa kera lasten.

Kuten kilpailuissa aina, valintaraadin, yleisön, osuus ei ole helppo.

Kuplamestari Risto ja iso kupla.

Illanviettoa musiikin parissa.

Voittaja kuitenkin saatiin: ”sukupuoleton herrarouva” **Lauri** vei voiton sauna-asullaan. Lauri on tuttu kasvo lomakodilla ja on aina ollut mukana auttamassa kaikessa puuhassa. Kaikki osallistujat saavat olla ylpeitä heittäytymisestään kisaan, nimittäin jokaisen osallistujan asut olisivat olleet palkitsemisen arvoisia.

Ilta jatkui musisoinnin, karaokelaulujen ja tanssin siivittäminä. Pimenevän illan myötä oli mahdollisuus vielä käydä rentoutumassa viilenevän kesäyön kuunsirpin yösaunassa.

Toisena päivänä ohjelmassa oli mm. piha- ja kädentaidon torit sekä opastettu historiaretki Linnavuorelle, paikkaan mihin hauholaiset aikoinaan pakenivat viikinkejä.

Teksti ja kuvat:
Terttu Elomaa

Lomakodin esimies Kaisa Leppiaho haastattelee kisan voittajaa Lauria.

Lääkäri leikkauspöydällä

Lääkäriltä meinasi mennä taju,
kun maksa se pyytämättä poksahti.
Mutta jo alkoi toimia nuppi,
kun ensihoito nesteitä ruiskutti.
Siitä sairaalaan pillit päällä,
leikkaussaliin heti kiireesti.
Pussista hurjasti hurmetta kroppaan,
paremmin hoivasi tohtori.

Kuvantamislaitteet käyttöön kytki,
verenvuotokohtaa etsittiin.
Löytyipä reikiä suonista maksan,
veri sieltä loiskahti sisuksiin.
Avatako vatsa vai tukkia suoni?
Kirurgit joutuivat ongelmiin.
Ei leikkaussaliaikaa tuhlata sovi, joo,
viedäänpä äijä röntgeniin.

Paikallispuudutus nivusiin pannaan,
sieltä pihdit maksaan uitetaan.
Operaatio vain pari tuntia kestää
ja potilas on täysin tolkuissaan.

Innostuipa siinä potilaskin kera,
kirurgien juttua heittämään.
Ryhtyivät he yksissä tuumin,
lääketieteen kehitystä pähkäilemään:

”Leikkausjonot paisuivat ennen,
sai duunarimiehet odottaa.
Rintakehät avattiin justeerilla,
nyt pihdit suonissa suunnistaa.”
Vanha lääkäri hyvillään hykerteli:
”Tätäpä jo kehtaa puolustaa.”
Hyvinvointivaltion pelastava voima,
jylläsi hänen maksassaan.

Viikon verran siellä nautiskeli,
palveluksista sairaalan.
Kotimatkalla taas, kyydissä rouvan,
tunsi jo maksan toimivan.

Teksti: **Antti Holopainen**
Sovitus ja laulu: **Mikko Perkoila** ja **Pekka Verho**

Porin ja Turun yhdistysten jouluherkuttelut Vähäjärvellä

Porin ja Turun yhdistysten treffit Vähäjärvellä maukkaan jouluherkuttelun merkeissä – tarinan kirjoitti Porin **Terttu**-tonttu ja kuvituksesta vastaa Turun **Kaija**-tonttu.

Oi jospa oisit saanut olla sinäkin

Siis pikkujoulun vietossa Vähäjärvellä nauttien emäntien loihtimista jouluisista ruoista notkuvien ruokapöytien äärellä sekä olla ystävien kanssa ja ympäröimänä. Liikkeellä olivat Turun ja Porin yhdistysten väki, kumpikin omilta suunniltaan linja-autollisten verran.

Matkassa monia Vähäjärvi-kävijöitä, mutta kiitettävästi myös heitä, joille paikka oli uusi tuttavuus. Lomakotia kehuttiin, oltiin positiivisesti yllättyneitä ja oli halukkuutta tulla uudelleen, jopa pidemmäksikin ajaksi lomailemaan. Vaikka pikkujouluaika sijoittui lokakuuhun, ei se haitannut laisinkaan. Päin vastoin. Ei ainakaan kukaan päässyt sanomaan olevansa jo kyllästynyt niin lanttulaatikkoon kuin muihinkaan joulun herkkuihin. Ei. Jouluruoista nautittiin suurella ilolla. Yhdistysten päiväretki osui myös ”ei niin jouluiseen”, lumettomaan aikaan, oli sumua, vesitihkua. Siitäkin voitiin iloita. Mitäpä sitä tuollaisena päivänä olisi muutakaan tehnyt kuin matkaillut.

Vähäjärvellä meitä viihdytti ohjelmavetäjä **Kaisan** lisäksi jäsenet itse. Homma eteni hienosti yhdistysten jäsenien vuoroesiintymiksi, ei kilpaillen, vaan aidosti tilanteesta nauttien ja ystäville esiintyen. Ja mikä muisti. Pitkiäkin tekstejä tuli kuin vettä vaan, ilosta, surusta ja elämästä. Yhteisesti laulettiin joululauluja, tietysti. Olimmehan virittäytymässä joulun viettoon. Tonttuilemassa, kuului jonkun sanovan.

Iloisia ilmeitä Torpparin Tuvassa Vähäjärvellä.

Puheenvuoroja ja ohjelmaa oli riittävästi.

Vähäjärven leidit Tiina Jokinen ja Liisa Mäkinen keittiöpuuhissa.

Herkuttelua lomakodin joulupöydästä - aina niin maistuvaa.

Vuosikokouksia

Helsingin Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Vuosikokous pidetään tiistaina 28.2.2023 klo 12 yhdistyksen toimistolla osoitteessa Kulmavuorenkatu 5, 00500 Helsinki. Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat sekä käydään läpi tavoitteet uuteen toimintaan. Tarjoilun vuoksi olisi hyvä, mutta ei pakollista, jos jokainen ilmoittaisi etukäteen halukkuudestaan osallistua tilaisuuteen.

Kaikki jäsenet ovat tervetulleita mukaan. Tervetuloa!

Kutsu Hämeenlinnan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry:n

VUOSIKOKOUKSEEN, joka pidetään keskiviikkona 8.2.2023 klo 13.00 Järjestösäätiön toimitilassa, Birger Jaarlin katu 12 A, Hämeenlinna. Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset ja muut esille tulevat asiat.
Jäsenistöä pyydetään toimittamaan esityksensä kirjallisesti viim. 31.1.2023 postitse osoitteella: Arja Hurme, Liisantie 19, 13720 Parola tai sähköpostilla arja.hurme@gmail.com.

Tilaisuudessa kahvitarjoilu.
Hallitus

Lappeenrannan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Vuosikokous keskiviikkona 22.2.2023 klo 12-14, Perillistenkatu 3 (käynti Mutkakadun puolelta). Käsitellään sääntöjen mukaiset vuosikokousasiat.

Tervetuloa joukolla mukaan uudet ja entiset jäsenet!

Hallitus

Nokian Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Vuosikokous pidetään tiistaina 21.2.2023 klo 13.00 Orvokin palvelukeskuksessa, Räikäntie 8. Kahvitarjoilu.

Tervetuloa!
Hallitus

Oulun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry

Vuosikokous Aleksinkulmassa tiistaina 21.2.2023 kello 9.00. Kokouksessa käsitellään / päätetään sääntömääräisten asioiden lisäksi mahdollista Lomakoti Lammelan myyntiä.

Kaikki jäsenet tervetuloa!

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry:n

Vuosikokous ma 20.2.2023 klo 12 Porin Nuorisotalolla, Isolinnankatu 12, huone 3.
Käsitellään sääntömääräiset asiat.
Kahvitarjoilu.
Tervetuloa!
Hallitus

Rauman Seudun Tapaturma- ja sairausinvalidit ry

VUOSIKOKOUS on torstaina 16.2.2023 klo 14.00 (hallitus klo 13)
TulesTalossa, Aittakarinkatu 14.
Liiton edustaja kutsuttu. Kahvit.
Jäsenet, myös uudet, tervetuloa!

Hallitus.

Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

VUOSIKOKOUS
To 16.2.2023 klo 12.00
Vammaisjärjestöjen tilat, Pellervonkatu 9
Sääntömääräiset asiat.
Kahvitarjoilu klo 11.30.

Tervetuloa!
Hallitus

Turun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry

Sääntömääräinen vuosikokous pidetään lauantaina **25.2.2023** klo 11.00 T-Talolla, Vanha Hämeentie 29, Turku. Käsitellään sääntömääräiset ja muut vuosikokoukselle esitetyt asiat.

Jäsenet mukaan päättämään asioista!

Tervetuloa
Hallitus

Valkeakosken Ammattitauti- ja Sairausinvalidit ry

Vuosikokous ke 25.1.2023 klo 10.00 alkaen, Putka, Valtakatu 20, Valkeakoski

Käsitellään sääntömääräiset vuosikokousasiat.
Kahvitarjoilu
Tervetuloa
Hallitus

Jos asiat ovat väärin, se tulee uskaltaa sanoa ääneen

75 vuotta sitten suomalainen yhteiskunta eli ehkä historiansa suurimman muutoksen pyörteissä. Toisiinsa törmäsivät vanha ja uusi.

Murros uudisti rajusti talouden ja tuotannon rakenteita, talouspolitiikan linjaa ja käytäntöjä sekä hallitsemiskulttuureja. Tässä murroksessa muotoutuivat myös suomalaisen sosiaaliturvan lähtökohdat.

Tähän muutokseen tempautuivat myös turkulaiset toverit ja perustivat *Tapaturmainvalidit* –nimisen yhdistyksen, jonka tavoitteena oli invalidien aseman parantaminen. Myöhemmin yhdistyksen nimi muutettiin *Turun Tapaturma- ja sairausinvalidit ry*:ksi. Sota- ja siviili-invalidit olivat laajasti tyytymättömiä vammaisten yhteiskunnallisen huollon tasoon. He joutuivat konkreettisesti kokemaan mm. ruuan, asunnon, työn, lääkkeiden, proteesien, kuntoutuksen sekä perus- ja ammattikoulutuksen puutteen.

Yleinen tyytymättömyys vallitsevaan tilaan ja tarve perustaa valtakunnallinen liitto sosiaalisen uudistustyön edistämiseksi tapahtui vuonna 1948, kun Turun, Tampereen ja Helsingin yhdistysten toimesta perustettiin kattojärjestöksi Tapaturmainvalidien liiton, myöhemmin *Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry*.

Päätehtäväksi sosiaalipoliittinen vaikuttamien

Liiton päätehtäväksi määriteltiin sosiaalipoliittinen vaikuttaminen, liitto ryhtyi myös harjoittamaan huoltotyötä. Liitto ja sen yhdistykset ovat eläneet suomalaisen vammaispolitiikan kehityksen mukana: invalidihuoltolaki 1946, vammaispalvelulaki 1988 ja nyt on meneillään vammaispalvelulain uudistaminen.

Vammaisten asema on vuosikymmenten aikana kehittynyt yhteiskunnan marginaalista aktiivisiksi oman elämän kansalaisiksi. Vammaisuus on moniuloitteinen ilmiö, johon on olemassa useita näkökulmia ja määritelmiä ja ne ovat sidoksissa aikaan, paikkaan, sosiaaliseen asemaan ja koulutukseen. Vammaisten asemaan vaikuttaa myös millaisen ihmiskuvan ja yhteiskuntakäsityksen kautta vammaisuus ymmärretään.

Kaikissa yhteiskunnissa on tiedon lisäksi uskomuksia liittyen terveyteen ja sairauteen, myös Suomessa vammaisuutta on selitetty erilaisilla mystisillä uskomuksilla, mutta onneksi ei enää, kiitos lääketieteen kehityksen. Mutta ajoittain meilläkin esiintyy näkemyksiä - *ei minun takapihalleni vammaisten asumisyksikköä*.

Vaikuttamista tarvitaan edelleen

- kuten turkulainen vammaisjuristi **Jukka Kumpuvuori** liittomme lehdessä toteaa. Jos asiat ovat väärin, se tulee uskaltaa sanoa ääneen. Vammaispalvelulainsäädäntö uudistuu ja palvelupäätökset menevät uusiksi aluevaltuustojen myötä. Tämä on merkittävä valvonnan kohde sekä yksilötasolla että järjestötasolla. Järjestöjen olisi hyvä ottaa aikanaan uusi laki haltuun ja alkaa valvoa ja seurata päätöksentekoa.

”Selvää on, että viranomaispuoli on myös valmiina ja yleensä se tarkoittaa yhdenmukaistamista ja sitä myöten myös leikkaamista palveluista. Lakiosaamista tarvitaan ja siihen kannattaa valmistautua riittävällä koulutuksella,” kannustaa Kumpuvuori.

Liitto ja yhdistykset ovat kiinteä kokonaisuus

Ilman toista ei ole toista. Koulutukseen paikallisyhdistyksemme tarvitsevat liiton aktiivista panostusta, ohjausta ja neuvontaa. Liitto kouluttaa paikallisyhdistyksiin neuvojia, jotka sitten jakavat tietoa paikallisesti.

Vaikka meillä on lainsäädäntö, niin se ei automaattisesti tarkoita, että palvelut ja taloudelliset tuet saadaan ensi hakemisella. Niitä pitää perustella, osoittaa vamman laatu ja palvelun tarve ja minkälaisessa arjessa eletään. Esim. kuljetuspalvelun tarve, matkojen määrä, taksi vai invataksi. Ainakin lakisääteiset 18 yhdensuuntaista matkaa ei ole selvä asia eikä riittävä määrä aktiiviselle vammaiselle. Viime aikoina esteettömyys on noussut uudelleen esille, vaikka kaikessa julkisessa rakentamisessa esteettömyydestä pitäisi huolehtia jo suunnitteluvaiheessa. Mutta kun niin ei ole.

Kotikunnassani huomattiin kun liikuntahalli oli lähes valmis, että siitä puuttui hissi. Paikallislehti kirjoitti asiantuntevasti, että esteettömyys on tahdon asia. No siihen tuli kyllä palautetta ja hissikin rakennettiin.

Terveyspalvelut ovat olleet uutisissa päivittäin. Alkuvuonna olivat hyvinvointialueet aluevaltuustoineen ja olihan meillä vaalitkin. Aluevaalien äänestysaktiivisuus osoitti, että koko hyvinvointialue ei ollut avautunut ihmisille, kysymyshän on meidän kaikkien terveys- ja sosiaalipalvelluista. Miten on selitettävissä, että vain puolet äänioikeutetuista äänesti. Vai oliko kysymys siitä, että kansalaiset eivät luota, että heidän äänellään on merkitystä. Ja että samat puolueiden kellokkaat voivat hoitaa asioita kaikilla tasoille eduskunnassa, kaupunginvaltuustossa ja vielä aluevaltuustossa. Ja niinhän siinä kävi, että pienet kunnat jäivät ilman paikkaa aluevaltuustoon.

Kesällä tuli konkreettisesti esille päivystyksissä, miten huonossa kunnossa meidän perusterveydenhoitomme ja vanhushuoltomme ovat.

Kun terveyskeskuksissa ei ole hoitohenkilökuntaa eikä aikoja vastaanotolle, niin akuutissa tilanteessa hakeudutaan päivystykseen ja ne ruuhkautuvat, kun ei ollut jatkohoitopaikkoja. Vanhustenhoidosta on vanhainkodit hävitetty ja palvelutaloja sekä etenkin tuetun palvelun paikkoja ei ole riittävästi.

Hoitajajärjestöt nostivat kissan pöydälle ja vaativat kunnon palkkaa vaativasta ja raskaasta työstä, niin mitä tekee maan hallitus. Se sorvaa pakkolakia, niin kuin sillä saataisiin lisää henkilökuntaa. Kyllä siinä menee hoitotyön houkuttelevuus. Ensi vuoden alussa aloittavat hyvinvointialueet ovat suurten asioiden edessä: miten ratkaistaan hoitajapula, vanhusten- ja vammaistenhoito ja sosiaalipalvelut.

Onko oikeasti resursseja. Jos muistellaan miten sosiaali- ja terveyspalvelut on saatettu näin ala-arvoiseen tilaan, niin edellinen hallitus Sipilä - Orpo yksityistivät ja alibudjetoivat määrärahoja ja kunnat toimivat hallituksen ohjeistuksen mukaan. Nyt oppositio – kokoomus ja perussuomalaiset tekivät hallitukselle välikysymyksen vanhustenhoidosta, jonka ajoivat alas viime hallituskaudella, varsinaista hurskastelua.

Minne katosi hyvinvointiyhteiskunta

Suomi on kuulunut pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden joukkoon, toki suomalainen hyvinvointivaltion rakentaminen aloitettiin 1960-luvulla ja rakentaminen päättyi 1990-luvun lamaan. Mitä ymmärrämme hyvinvointivaltiolla – korkeaa elintasoa ja hyvin järjestettyä sosiaaliturvaa sekä köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamista.

Näin ei ole kuitenkaan käynyt: leipäjonot pitenevät. Lapsiperheiden köyhyys lisääntyy, eläkkeet eivät riitä elämiseen ja palveluja karsitaan. Elokuun alusta saatiin muutama kymppi lisää kelatukiin ja se menee kallistuvaan ruokaan ja asumiseen - eikä riitäkään. Sähkön hinta on nousut moninkertaiseksi, talvi tulossa, miten selviämme? Hallitus esittää sähkön arvonlisäveron alentamista 24 prosentista 10 prosenttiin ja se koskee kaikkia, vaikka alun perin ajatuksena oli tukea pieni- ja keskituloisia. Useat talousoppineet ovat tyrmänneet hallituksen ajatuksen kalliina ratkaisuna. Puheet siitä, että ei pidä toistaa 90-luvun laman virheitä unohtuivat hetkessä.

Kaikki on kiinni rahasta – vai onko

Fortumin tytäryhtiön pelastamiseen on annettu miljardeja ja on epävarmaa paljonko saadaan takaisin. **Peter Lund** *Aalto-yliopistosta* totesi *Aamulehdessä Uniperin* kaupoista, että *Fortumille* annetut yli 7 miljardia euroa on summa, jonka me veronmaksajat olemme menettämässä. Joku saattaisi kysyä mitä sillä rahalla olisi voitu tehdä ja hän vastaa, että ”kyllähän tässä puhutaan hirveän suurista summista pienessä maassa. Sillä rahalla pystyttäisiin paikkaamaan aukkoja, joita valtio ei pysty hoitamaan esim. sosiaali- ja terveydenhuollossa.”

Eikä *Fortum* ole ainoa. Lisäksi ovat hävittäjäkaupat, sillä *Nato* ja muu aseistus vievät budjettivaroja meille kansalaisille tärkeimmistä asioista. Aina kannattaa muistaa – jokaisen päätöksen takana on ihminen. Päätökset eivät synny luonnostaan.

Mitä me voimme tehdä

Kansalaisyhteiskuntaa tarvitaan muistuttamaan päättäjiä todellisuudesta. Mielenosoitukset, lähetystöt, aloitteet ja poliitikkojen muistuttaminen siitä, mitä perustuslaissa on säädetty kansalaisten perusoikeuksista. mm. oikeus sosiaaliturvaan ja työhön.

Julkinen rahoittaja *STEA* ohjaa entistä yksityiskohtaisemmin avustuksen käyttöä, järjestöjen arviointi- ja raportointikäytännöt ovat yksityiskohtaistuneet ja tämä rajoittaa järjestöjen kykyä toimia joustavasti yhteiskunnan aloitteentekijöinä. Vaarana on, että järjestöjen luonne valtiota ja julkista politiikkaa kritisoivana toimijana kaventuu. Tämä vaarantaa kansalaisyhteiskunnan autonomiaa ja yhdenvertaisuutta ja elinvoimaa.

Edunvalvonnan lisäksi järjestötoiminta on paljon muutakin, mm. sosiaalinen kanssakäyminen, vertaistuki, erilaiset retket ja matkat kuuluvat järjestöjen elämään. Eikä sovi unohtaa, että järjestöt toimivat suurelta osin vapaaehtoisuuden varassa - ja tämä on valtava voimavara yhteiskunnassa.

Lopuksi ei malta olla muistelematta niitä Kaamoksen kaatajaisia, joihin yhdistysten väki tuli *Vähäjärven lomakotiin*. Viikko vietettiin hyvässä seurassa – uutta oppien, vanhoja kerraten ja huvituksiakaan unohtamatta.

Tarja Västilä
Valkeakosken Ammattitauti- ja Sairausinvalidit ry

Tampereen yhdistys juhli 75 toimintavuottaan

Aina mukana sosiaalipolitiikan muutoksissa

Siitä on 75 vuotta, kun joukko sosiaalisesti aktiiveja tamperelaisia kokoontui 19.lokakuuta **Hugo Hietalahden** kotiin Lamminpäähän perustamaan yhdistystä työ- ja muussa siviilielämässä vammautuneille. Sotavammaisille oli jo omat yhdistyksensä, mutta muiden järjestöllinen tilanne oli heikompi. Tuolloin perustettiin *Tampereen Tapaturmainvalidit ry*, joka vähän myöhemmin muutettiin *Tampereen Tapaturma- ja sairausinvalidien yhdistykseksi*.

Liki päivälleen 75 vuotta myöhemmin 23. lokakuuta yhdistys juhli merkkivuottaan Tapiolan työväentalolla. Noin 60 oman yhdistyksen ja onnitelleiden naapuriyhdistysten jäsentä kokoontui puheiden, musiikin ja mukavan yhdessäolon merkeissä.

Yhdistyksen puheenjohtaja Anja Kivipensas muistutti sitkeydestä, jonka avulla vammaisille tärkeitä asioita on ajettu.

Tampereen yhdistyksen 75-vuotisjuhla kokosi noin 60 osanottajaa muistelemaan menneitä ja luomaan katsetta tulevaan.

Tilaisuudessa kuultiin pormestari **Anna-Kaisa Ikosen** lähettämä Tampereen kaupungin tervehdys, Tampereen vammais- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan *Vatenkin* sekä Valkeakosken ja Nokian yhdistysten tervehdykset. Kuultiin **Tarja Västilän** ajankohtainen puheenvuoro ja Jari Heinosen katsaus yhdistyksen vaiheisiin. Laulua esittivät Tampereen Eläkeläisten kuoro Taipumattomat ja Tervaskanto-ryhmä. Juhlan juonsi ja kitaroineen esiintyi trubaduuri **Lassi Mettälä**. Juhlassa jaettiin kultaiset ja hopeiset ansiomerkit pitkään toiminnassa mukana olleille.

Yhdistyksen puheenjohtaja **Anja Kivipensas** muistutti vammais- ja yleensä sosiaalipoliittisen työn pitkäjänteisyydestä, sillä monet asiat toistuvat eri muodoissaan vuosikymmenestä toiseen.

- Olemme useita kertoja vedonneet päättäjiin julkisen terveydenhuollon maksuttomuuden puolesta, jopa keränneet tuhansien nimien listoja. Hyvinvointialueiden valtuustoryhmille olemme jälleen esittäneet tuon vaatimuksen sekä esittäneet puolueetonta tutkimusta maksun vaikutuksista.

Liki kaksi vuosikymmentä yhdistyksen vapaaehtoista sosiaalineuvontaa tehnyt **Jari Heinonen** korosti omaehtoisen toiminnan merkitystä puhuessaan yhdistyksen toiminnasta eri vuosikymmenillä.

-Suoran avun lisäksi erilainen sosiaalinen kanssakäyminen on lääkettä yksinäisyyteen ja syrjäytymiseen, joka on vaarana vallankin ikääntyneillä monivammaisilla, Heinonen sanoi.

Vammaispalvelulain uudistuksessa ikäsyrjintää

Juhlassa sosiaalipoliittisen puheenvuoron käyttänyt liiton pitkäaikainen aktiivi Tarja Västilä loi katsausta sodanjälkeisistä vuosista nykyhetkeen ja tulevien vuosien haasteisiin. 75 vuotta sitten Suomi oli suuressa murroksessa, jossa muotoutuivat suomalaisen sosiaalipolitiikan lähtökohdat.

- Liitto ja sen yhdistykset ovat eläneet suomalaisen vammaispolitiikan kehityksen mukana, esimerkkeinä invalidihuoltolaki 1946, vammaispalvelulaki 1988 ja nyt meneillään oleva vammaispalvelulain uudistaminen. Vammaisten asema on näiden vuosikymmenien aikana kehittynyt yhteiskunnan marginaalista aktiivisiksi oman elämänsä kansalaisiksi, Västilä sanoi.

Mutta uudistuksista huolimatta läheskään kaikki asiat ja asenteet eivät ole hyvin. Hyvistä aikomuksista huolimatta muutokset voivat kääntyä myös huonompaan suuntaan, ainakin yksittäisissä asioissa. Silloin ei saa vaieta, vaan pitää vaatia korjauksia. Hyvinvointialueiden ja lakimuutosten valmistelussa pitää olla valppaana.

- Hallituksen esityksessä vammaispalvelulain muutokseksi on kohta, jonka mukaan yli 65-vuotiaana muistisairauteen sairastuva ei ole oikeutettu vammaispalveluihin. Tämä on mielivaltainen ikäraja ja syrjii automaattisesti niitä, joilla sairaus todetaan vasta yli 65-vuotiaana.

Västilän mukaan vammaispalvelulain uudistaminen on merkittävä valvonnan kohde sekä yksilö- että järjestötasolla. Nyt on pidettävä yhteyttä lakeja laativiin kansanedustajiin ja niitä käytäntöön soveltaviin hyvinvointialueiden valtuutettuihin.

Teksti ja kuvat:
Hannu Oittinen

Valkeakosken yhdistyksen onnittelut toivat Tarja Västilä sekä Reino ja Pirkko Rintala.

Tampereen Eläkeläiset ry:n kuoro Taipumattomat säestäjänään Antti Huusari esiintyi, mukana oli myös miesryhmä Tervaskannot.

Helsingin Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit HeSTI ry Toimintaa vuonna 2023

Vuosikokous pidetään 28.2.2023 kello 12.00 toimistolla. Esillä normaalit vuosikokousasiat ja tavoitteet toimintakaudelle. Tarjoilun vuoksi olisi tarpeen, mutta ei pakollista, ilmoittaa osallistumisesta etukäteen. Kaikki jäsenet ovat tervetulleita.

Olohuone kokoontuu joka kuukauden ensimmäisenä maanantaina. Keskustelua ajankohtaisista aiheista kahvin tai teen nauttimisen ohessa. Kaikille tilaisuus on tärkeä.

Torstaikerho Kinaporissa 4.krs. Alkaen 19.1. klo 12 - 14. Muut päivät ovat samaan aikaan: 2.2.,16.2., 2.3., 16.3.,6.4.,20.4. ja 4.5. Kaikkiin tilaisuuksiin on vapaa pääsy ja kahvitarjoilu. Teemat ja alustajat ilmoitetaan myöhemmin myös Kinaporin ilmoitustaululla.

Helsingin seudun sairaus- ja tapaturmainvalidit ry, Kulmavuorenkatu 5 00500 Helsinki sp.hssti.helsinki@gmail.com Maksut: OP FI47 5541 2820 005081

Jyväskylän Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry:n Vuoden 2023 kevätkausi kokoukset ja kerhot

Tammikuu 11.1., 25.1.
Helmikuu 8.2., 22.2.
Maaliskuu 8.3., 22.3.
Huhtikuu 12.4., 26.4.
Toukokuu 10.5., 24.5. ja **kevätkauden lopettajaiset grillillä 12.6**

Lappeenrannan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry Toimintaa kevätkaudelle 2023

Keskiviikkokerhot aina kuukauden parillisilla viikoilla, klo 12-14. Perillistenkatu 3 (käynti Mutkakatu 7 –puolelta).

Tammikuu	**Helmikuu**	**Maaliskuu**
11.1. ja 25.1.	8.2. ja 22.2.	8.3. ja 22.3.
Huhtikuu	**Toukokuu**	
5.4. ja 19.4.	3.5. ja 17.5.	

Kevätkauden päättäjäisistä päätämme myöhemmin.

Kerhoaiheina mm. Arjessa jaksaminen, edunvalvonta, erityisruokavalio, aivoterveyden asialla, arjen jumppa-harjoitteet, kädentaitojen tärkeys, askartelu, anagrammit, ristikot jne., bingo, arpajaiset, kahvit.

Vuosikokous ke 22.2.2023 klo 12-14. Ota kalenteri talteen.

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry Toimintakalenteri 2023

Kerhot maanantaisin klo 11-14 Porin Nuorisotalolla, Isolinnankatu 12, Pori Kerhohuone 3

Tammikuu: 9.1., 16.1., 23.1., 30.1.
Helmikuu: 6.2., 13.2., **20.2. Vuosikokous klo 12**, 27.2.
Maaliskuu: 6.3., 13.3., 20.3., 27.3.
Huhtikuu: 3.4., 17.4., 24.4.
Toukokuu: 8.5., 15.5., 22.5. Hallituksen kokoukset kuukauden viimeinen maanantai klo 13-15. Tiistaikerhot jälleen kesätapaamisten merkeissä 16.5.2023 alkaen kesäpaikka Kuntoharjulla joka toinen tiistai. Myös Toriparlamenttitapaamisia jatketaan kesäkaudella.

Tarkemmat tapahtumatiedot kerhoissa, yhdistyksen kotisivulla Sivutie.net'ssä sekä Facebookissa. Sähköposti: tsil.pori@gmail.com.

Tervetuloa mukaan!

Rauman Seudun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry:n toimintaa alkuvuonna 2023

Toimistolla annetaan mahdollisuuksien mukaan sosiaalista neuvontaa, avustetaan Kela-papereiden täytössä ja lisäksi monitoimikerhossa opiskellaan, suunnitellaan ja järjestetään yhdistyksen toimintoja lauantaisin klo 10-12.

Helmikuu
Yhdistyksen vuosikokous TulesTalolla, Siikapolku 1, torstaina 16.02.2023 klo 14. Kahvi/teetarjoilu. Yhdistyksen hallitus kokoontuu ennen kokousta klo 13.00.

- Kesän aikana on suunnitelmissa tehdä tutustumisretki johonkin TSIL -jäsenyhdistyksen toimintaan. Lopullinen paikka ja aika selviävät kevään 2023 aikana.

- Kukkaisviikot Tampereella, päivämäärä ei ole vielä tiedossa. Asia selviää kesän lähestyessä.

- Yhdistyksen 75-vuotisjuhlan ajankohdasta ei ole vielä päätetty.

Nokian Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry Toimintakalenteri kevät 2023

Orvokin palvelukeskuksessa, Räikäntie 8, Nokia. Seuraavina tiistaipäivinä klo 13.00.

Tammikuu
10.1. Kerho
24.1. Kokous

Helmikuu
7.2. Kerho
21.2. Vuosikokous

Maaliskuu
7.3. Kerho
21.3. Kokous

Huhtikuu
4.4. Kerho
18.4. Kokous

Toukokuu
9.5. Kerho
23.5. Kokous

Mahdollisista muutoksista ilmoitetaan kokouksissa.

Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry Toimintakalenteri 2023

Toimisto: Näsilinnankatu 22 A 37, puh. 041 318 4546
Toimistopäivät parillisina keskiviikkoina klo 12-15.

Kerhot alkavat torstaina 10.1.2023 klo 11 osoitteessa Pellervonkatu 9, sen jälkeen joka toinen viikko torstaisin. Vuosikokous 16.2.2023 klo 12.

Matkat ja retket:
suunnitelmissa mm. Teatteri-retki ja museo-käynti, soita retkistä Irmelille 050 589 4644.

Turun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry Tulevaa toimintaa

Toimisto: Yliopistonkatu 11 a E 79, Turku, puhelin 040 099 7117 (myös sosiaalineuvonta ja edunvalvonta)
Sähköposti: tsil.turku(at)gmail.com
Kotisivut: tsilturku.fi
Puheenjohtaja Arja Roos, puh. 050 556 6609, sähköposti arja.t.roos@gmail.com
Päivystys toimistolla maanantaisin klo 10–12. **Joulutauko 19.12.2022–15.1.2023.**
Yhdistyksen pankkitili: OP FI80 5710 0410 0247 07

Joulukuu
Puurojuhla pe 16.12. klo 12.00 T-talolla, Vanha Hämeentie 29, Turku. Tarjolla on joulupuuroa, kahvia ja musiikkia, josta vastaa Sirpa ja Olli. Tilaisuus järjestetään yhdessä Turun Työväen Eläkeläisten kanssa.

Helmikuu 2023
Vuosikokous la 25.2.2023 klo 11.00 T-talolla, Vanha Hämeentie 29, Turku.

Huhtikuu 2023
Louisa May Alcottin Pikku naisia Turun Kaupunginteatterissa la 22.4. klo 14. Näytelmän on sovittanut Satu Rasila ja ohjannut Sini Pesonen. Hinta väliaikatarjoilun kera: jäsenet 40 e ja ei-jäsenet 45 e. Sitovat ilmoittautumiset ja maksut viimeistään 13.3., viite 5953.

Tervetuloa mukaan!

Valkeakosken Ammattitauti- ja Sairausinvalidit ry Toimintakalenteri kevät 2023

Kevään kerhotoiminta alkaa ke 4.1. klo 10 Putkassa, Valtakatu 20.
Ensimmäisellä kerralla suunnittelemme kevään toimintaa, retkiä ja opintotilaisuuksia.
Tule mukaan ja tuo ideasi.

Vuosikokous pidetään ke 25.1. klo 10 alkaen Putkassa.
Käsitellään vuosikokoukselle kuuluvat asiat.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n jäsenyhdistyksiä

Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry
Kulmavuorenkatu 5, 00500 Helsinki
Puh. 050 300 7135
Sähköposti: tsil@tsil.fi
Kotisivut: www.tsil.fi
Pankkiyhteys: OP-Etelä-Häme
IBAN-tilinumero: FI17 5041 0420 0069 42
BIC-koodi: OKOYFIHH

Helsingin Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Toimisto: Kulmavuorenkatu 5
00500 Helsinki
puh. 040 661 9497
hssti.helsinki@gmail.com
Avoinna tiistaisin klo 12–15.
Pj. Jussi Lilja
jttlilja@gmail.com
Leikosaarentie 27 C 53
00990 Helsinki
0400 722 706

Hämeenlinnan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Pj. Arja Hurme
arja.hurme@gmail.com
0400 787 556

Jyväskylän Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Tsto: Saihokatu 4
40630 Jyväskylä
Pj. Erkki Matikainen
040 5837991
erkki.matikainen@kotiportti.fi

Lahden Seudun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Taisto Ohtonen
Taisto.ohtonen@gmail.com
Puh. 044 371 1624
Eero Nieminen
eerowaari@outlook.com
puh. 0400 840 158

Lappeenrannan Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Pj. Marjut Kopilow, puh. 0400 316 074
Seija Tams (jäsenasiat ja talous) puh: 050 3627 027, seija.tams@gmail.com

Nokian Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Pj. + th. Eero Salonen (LH)
Souranderintie 20 A 10, 37100 Nokia
P.050 5851 735

Oulun Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Pj. Anneli Kelloniemi
puh. 050 5719961
anneli.kelloniemi@luukku.com

Porin Sairaus- ja Tapaturmainvalidit ry
Sähköposti: tsil.pori@gmail.com
Kotisivu: sivutie.net
Pj. Lennart Laitinen
Hohtarintie 10, 29250 Nakkila
Puh. 02-5373611
lennart.laitinen@dnainternet.net

Rauman Seudun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Pj. Tuomo Grundström
puh. 0440199766
tuomo.grundstrom@gmail.com

Tampereen Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Tsto: Näsilinnankatu 22 A 37
33210 Tampere
041 318 4546
av. ke klo 12–15
Pj. Anja Kivipensas
Hikivuorenkatu 2 A 9
33710 Tampere
045 8059 778

Turun Tapaturma- ja Sairausinvalidit ry
Toimisto: Yliopistonkatu 11 a E 79, Turku
Puhelin 040 099 7117 (myös sosiaalineuvontaa)
Sähköposti: tsil.turku@gmail.com
Kotisivut: tsilturku.fi
Pj. Arja Roos, puh. 050 556 6609, sähköposti arja.t.roos@gmail.com
Päivystys toimistolla maanantaisin klo 10–13

Valkeakosken Ammattitauti- ja Sairausinvalidit ry
Pj. Reino Rantala
Apiankatu 9 A 14
37600 Valkeakoski
0400 620 725
reino.p.rantala@gmail.com

uusi invalidi
Ikääntyneiden ja invalidisoituneiden asialla jo vuodesta 1948

Julkaisija	Kulmavuorenkatu 5, 00500 Helsinki
Puhelin	050 300 7135
Sähköposti ja kotisivut	tsil@tsil.fi, www.tsil.fi/uusi-invalidi
Pankkiyhteys	OP-Etelä-Häme FI 17 5041 0420 0069 42 BIC-koodi: OKOYFIHH
Päätoimittaja	Juhani Lilja, Leikosaarentie 27 C 53, 00990 Helsinki. Puh. 0400 722 706, sähköposti: jttlilja@gmail.com
Toimituskunta	Terttu Elomaa, Kaija Kiessling, Hannu Oittinen, Marjaliisa Siira
Toimitussihteeri	Teresa Liljeberg
Taitto	Asmo Koste, Nastamuumio oy
Paino	Suomalainen Lehtipaino Oy, Kajaani
ISSN-numero	0787-7021

Hyvinvoinnista huomioita

Hahmottelua, hokemia:
Harrastakaa hyviä harrastuksia.
Heittäkää huolet hiiteen.
Huomioikaa heikommat, huonommatkin.
Harjoitelkaa hyvyyteen.
Hengittäkää hyvin huolella.
Huomatkaa henkinen hengellinen hyvyys.

Harjatkaa hampaanne huolella. Hieno hymyillä hyvin hoidetuilla hampailla.
Harjatkaa hiuksenne hyvin.
Harrastakaa hyvää hauskaa huumoria. Heittäkää huulta, hassutelkaa.
Hoitakaa helteelläkin henkilökohtaista hygieniaa. Helposti helteellä hiki haisee.
Heitetään huumeet hemmettiin.

Hoitakaa huusholli huoneistonne himassa hyvin.
Huimaako huvipuiston hurjissa härveleissä?
Hienohelmat hermostuu helpommin.
Hyvissä harrastuksissa harvoin haukottelee.
Hankitaan helteellä helppohoitoinen hellepaita.
Hyvin huolimattomalla hiukset harittaa hujan hajan. Hänestä huokuu huolimattomuuskin.

Herkutelkaa haudutetulla hauella, haukatkaa harvemmin hampurilaista.
Harvalla heinäkuussa hypotermiaa.
Happea haukatessa, hyvä halpa henkivakuutus heijastin heilumassa hihassa.
Hymyilevän Harrikka-hepun huomaa hetkessä. Hänellä hyttysiä, hyönteisiäkin hampaissaan.

Haaveillaan. Heikki haaveilee helluntaina heilasta.
Hyötyliikuntakin hyvä harrastus. Huh, huh. Hengästyttää. Huilataan hiukan, himmataan hetken.

Hysteerinen huutaa, hermostuu helpommin. Hänen habitus herkkyys.
Helsinkiä hallitsee hurja hektisyys. Hektisellä harvoin hyvä harkintakyky. Hitaampia huimaa Hesan hirveä häslinki, hosuminen.
Hankalat heput häipyköön Hormaan. Huudamme heille: haista home.

Hoo-höpöttäjäkö hiljainen? Höpö höpö. Hirvittävä huulenheittäjä harvoin hiljaa.
Heitänkin hyvästit. Hymyillään huomennakin.
Heipä hei hyvät hyssykät!

Arvo Lamminen, Pori

Taas lähestyy vuosi loppuaan ja lomakodillakin on pikkujouluaika kuumimmillaan.

Keittiössä tuoksuu laatikot ja kinkku sekä kakut ja piparit.

Syksy ja alkutalvi on ollut mukavan kiireistä ja runsas pikkujoulujuhlien määrä ilahduttava.

Kiitos myös yhdistyksille, että olette pitäneet yhteisiä pikkujouluja ja näin avittaneet meitä.

Kiitos myös kaikille siitä tuesta ja luottamuksesta mitä olemme teiltä saaneet.

Itse olen kaikista iloisin siitä, että joulupakettimme on ollut loppuun myyty jo hetken aikaa.

On ilo ja kunnia tehdä teille maistuva joulu ja nähdä hymyilevät kasvonne, kun saamme yhdessä nauttia *Vähäjärven lomakodin* joulurauhasta!

Joulunakin tulemme napostelemaan näitä maukkaita **Linnean** "rusinaleipäsiä" Vähäjärven joulun herkkunurkasta, mutta jaan ohjeen teille muille, jotta tekin voitte maistella niiden mukana samaa jouluiloa!

Linnean rusinaleipäset
250g voita
200g fariinisokeria
1 kananmuna
1 dl rusinoita (kannattaa pilkkoa ihan pieniksi)
4,5 dl vehnäjauhoja
1tl leivinjauhetta

1. Vaahdota voi ja fariinisokeri vaahdoksi
2. Lisää kananmuna
3. Sekoita kuivat aineet sekaisin ja yhdistä vaahtoon
4. Tee taikinasta kelmun tai leivinpaperin sisään pötkö ja laita se jääkaappiin kovettumaan ainakin kolmeksi tunniksi.

Leikkaa kovettuneesta pötköstä ohkoisia siivuja pellille (jätä tarpeeksi isot välit) ja paista noin 200 asteessa 5-10 min. Piparit saavat paistua melko ruskeiksi.

Sitten vain rouskuttelemaan parempiin suihin!

Hyvinvointiloma 2023 – lomaviikko Porin Yyterissä

Hyvät *Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry*:n jäsenet ja ystävät. Vuodelle 2023 on meille myönnetty *STEA*:n tukema lomaviikko **Porin Yyterin kylpylään ajalle 9. - 14. lokakuuta.**

Paikkoja on varattavissa 35 aikuiselle ja omavastuun suuruus lomasta on 125 €/hlö. Tähän maksuun on mahdollisuus hakea tukea kuntien sosiaalitoimesta ja seurakuntien diagoniatyöltä. Lomalle pääsy ei edellytä liiton jäsenyyttä.

Aiemmista vuosista poiketen on yhteistyökumppaninamme *Hyvinvointilomat ry*.

Hakuaika lomalle alkaa 22. toukokuuta ja päättyy 31. heinäkuuta.

Loma-asioita hoitaa käytännössä ja antaa lisätietoja Hämeenlinnan yhdistyksen Arja Hurme (p. 0400 787 556, sähköposti arja.hurme@gmail.com).

Tule Sinäkin mukaan nauttimaan viikoksi hyvästä ruuasta ja vesielämästä.

Haluatko viettää muutaman päivän kesästäsi täysihoidossa työtä vastaan? Tule talkoilemaan Vähäjärven lomakotiin!

- ✓ Me tarjoamme ruoan, majoituksen ja mukavaa tekemistä.
  Sinä puolestasi annat vastineeksi kuusi tuntia päivässä Vähiksen hyväksi.
  Kaikille halukkaille löytyy varmasti sopivaa tekemistä oman kunnon ja mielenkiinnon mukaan.
- ✓ Otamme talkoolaisia kaksi kerrallaan etukäteen sovittuina ajankohtina, joten voit tulla myös pariskuntana tai ystäväsi kanssa.
  Talkoolaisia tarvittaisiin ainakin viikoille 23, 26-29 ja 31.

Jos kiinnostuit, ota yhteys Vähäjärven lomakotiin, p. 045 7732 1095 ja keskustellaan lisää. Talkoolaiset on vakuutettu.

Uusi Invalidi -lehti netissä: www.vahajarvi.fi ja liiton Facebook-sivuilla